

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta podnikohospodářská

Obor: Podniková ekonomika a management

Název bakalářské práce:

Vliv zahraničních pobytů ERASMUS na psychický a profesní rozvoj studentů

Vypracovala: Iveta Kudlová

Vedoucí práce: PhDr. Zuzana Hubinková, Ph.D.

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „Vliv zahraničních pobytů ERASMUS na psychický a profesní rozvoj studentů“ vypracovala samostatně. Veškeré použité podklady, ze kterých jsem čerpala informace, jsou uvedeny v seznamu použité literatury a citovány v textu podle normy ČSN ISO 690.

V Praze dne

Podpis:

Poděkování:

Tímto bych ráda poděkovala paní PhDr. Zuzaně Hubinkové, Ph.D. za spoustu cenných rad a doporučení, za její ochotu, trpělivost a odborné vedení mé bakalářské práce.

Název bakalářské práce:

Vliv zahraničních pobytů ERASMUS na psychický a profesní rozvoj studentů

Abstrakt:

Teoretická část této bakalářské práce vymezuje základní pojmy související s motivací studentů pro cestování, kulturou a akulturací, se kterou souvisí i případný kulturní šok. Tato část se také zabývá možnostmi vycestování do zahraničí, které se dnes studentům nabízí a zkoumá vývoj mobilit jak u studentů, tak u zaměstnanců. Druhou částí je část praktická, v níž využívám teoretické znalosti a ověřuji jejich platnost pomocí výzkumného vzorku sestávajícího ze sta studentů, studujících na dvou předních českých vysokých školách, kteří se v akademickém roce 2012/2013 účastnili studijního pobytu v rámci programu Erasmus. K výzkumu byla použita sekundární analýza dat pomocí metody systematického pravděpodobnostního výběru. Cílem práce je zanalyzovat a porovnat motivace a přínosy této cesty a dále také kvalitu podpory poskytované studentům během studijního pobytu v cizí zemi spolu s mírou jejich integrace do cizího prostředí.

Klíčová slova:

Vzdělání, akulturace, motivace, studijní pobyt, Erasmus

Title of the Bachelor's Thesis:

Effect of the Erasmus Exchange Programme on Psychological and Professional Development of Students

Abstract:

The theoretical part of this Bachelor's Thesis defines the basic terms of motivation of students to travel abroad, culture, acculturation and a potential culture shock. Besides that, this part looks into the options of studying abroad, now available to students, and analyses the evolution of students' and employees' mobility. The second part is practical part, focused on the practical application of theoretical knowledge and verifying its validity with the help of a research sample which consists of one hundred students who are studying at two main universities in the Czech republic and are participating in the Erasmus Programme of Student Exchange in the academic year 2013/2014. The chosen research method is the secondary data analysis based on the technique of a systematic probability sampling. The main objective of this study is to analyse and compare motivations and benefits of such journeys, and to examine the quality of assistance provided to the students during their stay abroad and the level of their integration into the foreign environment.

Key words:

Education, acculturation, motivation, exchange programme, Erasmus

Obsah

1. ÚVOD	7
2. TEORETICKÁ ČÁST.....	9
2.1. MOTIVACE PRO CESTOVÁNÍ A JEHO PŘÍNOSY	9
2.2. MOŽNOSTI JAK VYCESTOVAT DO ZAHRANIČÍ.....	11
2.2.1. Studijní pobyt v zahraničí	12
2.2.1.1. Studium v zahraničí přes Vysokou školu ekonomickou v Praze.....	13
2.2.1.1.1. Semestrální výměnné pobyty	13
2.2.1.1.2. Další výběrová řízení pořádaná Oddělením zahraničních styků VŠE v Praze	17
2.2.1.1.3. Freemover.....	17
2.2.1.2. Studium v zahraničí přes Univerzitu Karlovu	18
2.2.2. Práce a pracovní stáže v zahraničí.....	19
2.3. KRITÉRIA VÝBĚRU DESTINACE.....	20
2.4. KULTURA A CESTOVÁNÍ	21
2.4.1. Kulturní šok.....	22
2.4.1.1. Podněty vyvolávající kulturní šok.....	23
2.4.1.2. Fáze kulturního šoku	24
2.4.1.3. Zmírnění a překování kulturního šoku, přizpůsobování se životu za hranicemi	26
3. PRAKTICKÁ ČÁST	27
3.1. Výzkumný soubor	28
3.2. Motivace pro studium v zahraničí	28
3.3. Výběr destinace	30
3.4. Zlepšení jazykových schopností.....	31
3.5. Míra integrace mezi místní studenty	33
3.6. Podpora studenta zahraniční i domácí univerzitou.....	34
3.7. Hodnocení studijního pobytu	34
3.8. Přínos studijního pobytu.....	37
3.9. Srovnání Vysoké školy ekonomické v Praze a Univerzity Karlovy	40
4. ZÁVĚR	41
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	43
SEZNAM GRAFŮ.....	45
SEZNAM OBRÁZKŮ	45
SEZNAM TABULEK.....	45
SEZNAM PŘÍLOH.....	46

PŘÍLOHY	47
Příloha 1	47
Příloha 2	48

1. ÚVOD

Každým rokem se zvyšuje počet studentů českých vysokých škol¹. Čím dál více přibývá i studentů, kteří mají nějakou zkušenost se studiem či s prací za hranicemi České republiky. Například jen program Erasmus vyslal za dobu své existence do zahraničí na studium či pracovní stáž více než 3 miliony evropských studentů. V rámci České republiky díky němu vycestovalo více než 50 000 vysokoškolských studentů.² 21. století nám nabízí spoustu možností jak odcestovat a nasbírat zkušenosti, stejně tak mají studenti i mnoho možností, jak čas v zahraničí trávit, ať již chtějí studovat, pracovat nebo obojí. Takový pobyt jim přináší mnoho výhod, jako například osamostatnění se, nabytí sebevědomí, získání znalostí o jiných kulturách a v neposlední řadě zlepšení cizího jazyka, což je v dnešní době velice žádoucí. Znalost alespoň jednoho světového jazyka bývá považována téměř za samozřejmost, kterou požadují budoucí zaměstnavatelé i společnost. Většina lidí, kteří někdy v zahraničí delší dobu pobývali a byli nuceni řešit každodenní záležitosti a problémy s rodilými mluvčími, potvrdí, že stěží existuje lepší způsob osvojení si cizího jazyka slovem, než právě za hranicemi naší země.

Poznávání cizích kultur mě vždy lákalo, vlastně od většiny svých vrstevníků slyším nadšené snění o procestování celého světa. Kdo se k tomuto odvážnému kroku odhodlá, bude touto zkušeností ovlivněn již napořád. Já sama mám zkušenost s prací v Londýně, i když jen po velmi krátkou dobu. Právě ta pro mne byla z části inspirací pro zvolení tohoto tématu. Když mi bylo 17 let a chodila jsem na střední školu, oslovil mě scout z jedné české modelingové agentury. Ta mi poté zprostředkovala měsíční cestu do hlavního města Anglie. V prostředí modelingu jsem si našla spoustu přátel a díky své i jejich zkušenostem vím, že to nejsou jen pozitivní pocity a zkušenosti, které může takovýto pobyt studentovi přinést. Ať již mluvíme o studiu nebo o práci za hranicemi, vnímáme většinou obojí jako příležitost k osobnímu rozvoji v mnoha směrech a tedy něco pozitivního. Odjezd daleko od rodiny do zcela cizího prostředí, kde nikdo nemluví naším jazykem, je ovšem něco, na co nás nikdo nepřipraví. Něco co si musíme sami prožít a pak teprve uvidíme, zda se s tím zvládneme vyrovnat. Každý člověk je jiný. Můj pobyt byl zahájen prvním dnem zoufalství, kdy bych se nejraději okamžitě vrátila domů. Nakonec se ale člověk vzpamatuje. S výjimkou počátečních problémů s porozuměním britské angličtiny a samotnou komplikovanou cestou byl můj pobyt vcelku bezproblémový. Několik přátel, kteří strávili dva až tři měsíce v Číně, však s touto kulturou nedokázali splynout. Sice i pro ně měl pobyt mnoho pozitiv, ale čínská kultura je velice odlišná od té naší, hranice toho co je považováno za správné nebo přijatelné jsou zcela posunuté a oni by už do Číny údajně nikdy nejeli. Čína je ale obrovská země a vedle těch, kteří se třeba jen ocitli v méně vyspělé části, jsem slyšela i zkušenosti od lidí, kteří si tuto zemi doslova zamilovali. Chci říct, že každý jsme jedinečný a i naše přizpůsobování se cizímu prostředí bude individuální a ovlivněné mnoha aspekty.

¹ Veřejná databáze ČSÚ

² Národní agentura pro evropské vzdělávací programy. *Program Erasmus vyslal napříč Evropou již 3 miliony studentů* [online]. 2013. [cit. 2013-12-06]. Dostupné z: http://www.naep.cz/image/content-management/8_TZ_3mil_student_ERA_30.8.2013.pdf

Cílem mé práce je prozkoumat, jak probíhalo přizpůsobování se cizímu prostředí u studentů, kteří se zúčastnili studijního pobytu v rámci programu Erasmus. Dle mého názoru se málokdy v médiích setkáváme s negativní stránkou cestování a pocitům studentů během pobytu není věnováno tolik pozornosti. Může se objevit mnoho komplikací při realizaci cesty a velkou roli dle mého názoru hraje i podpora ze strany domácí univerzity, případně univerzity v hostitelské zemi. Stejný problém může představovat i následný návrat zpět do vlasti, hlavně u jedinců, kteří v cizině vystudovali třeba celou střední i vysokou školu a může se u nich vyskytnout i obrácený kulturní šok. Abych všechny tyto aspekty mohla důkladně prozkoumat, rozhodla jsem se pro porovnání zpětných vazeb studentů dvou českých vysokých škol, a sice Vysoké školy ekonomické v Praze a Univerzity Karlovy, kteří se zúčastnili studijního programu Erasmus v akademickém roce 2012/2013.

V první části práce se zaměřím na motivaci studentů k absolvování zahraničního pobytu a definuji hlavní přínosy tohoto pobytu, jak po psychické stránce, tak například po stránce profesní. Zamyslím se nad možnostmi vycestování a zaměřím se také na vývoj mobility studentů i zaměstnanců v posledních letech. Postupně projdu celý průběh pobytu, od výběru destinace, přes seznamování se s novou kulturou až po návrat zpět do vlasti.

2. TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části práce se zabývám nejdříve motivacemi pro cestování spolu s jeho přínosy. Následně nastíním základní možnosti vycestování do zahraničí obecně a konkrétně na Vysoké škole ekonomické v Praze a na Univerzitě Karlově, kterými se následně zabývám i v praktické části mé práce. Dále se zaměřím na kritéria výběru cílové destinace a s tím související kulturu a teorii kulturního šoku.

2.1. MOTIVACE PRO CESTOVÁNÍ A JEHO PŘÍNOSY

Motivace sestává z dynamických procesů, které probíhají uvnitř osobnosti, dávají nám směr a energii. Představují v podstatě naše hnací síly. Základní složkou motivace je **motiv**. Ten je považován za pohnutku, která vede k činnosti nebo činnosti zabraňuje.³ Motivy můžeme rozdělit na motivy vnitřní a vnější. **Vnitřní motivy** vznikají, jak již název napovídá, uvnitř osobnosti. Naopak **motivy vnější** vznikají a působí vně. Mohou jimi být jakékoliv podněty, je ale klíčové, jestli pro konkrétního jedince mají v dané chvíli potřebnou motivační hodnotu, jinak nepovedou k motivované činnosti a nevyvolají následnou činnost. Vnější motivy, které mohou vyvolávat například naši rodiče, či vyučující ve škole, jsou méně významné a kvalitní než motivy vnitřní. Tedy ty, které pochází z našeho nitra a představují naše vlastní touhy a potřeby – chci se učit, chci poznávat svět a podobně. *V oblasti motivů vnitřních zaujímají jedno z významných míst potřeby. Potřeba je stav lidského organismu, který znamená porušení vnitřní rovnováhy nebo nedostatek ve vnějších vztazích osobnosti. Je to nutnost organismu něco získat, doplnit či se něčeho zbavit.*⁴

Obrázek 1 - Maslowova hierarchie potřeb

Zdroj: MM Průmyslové spektrum, dostupné z:
<http://www.mmspektrum.com/clanek/nekolik-manazerskych-postrehu-motivace-a-odmenovani.html>

³ SLAVÍK, Milan. *Vysokoškolská pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, s. 41. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4054-6.

⁴ SLAVÍK, Milan. *Vysokoškolská pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, s. 41. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4054-6.

Uspořádání potřeb se může v různých zdrojích lišit, já jsem jako příklad zvolila hierarchii lidských potřeb, kterou vytvořil americký psycholog Abraham Harold Maslow (viz. obrázek číslo 1 – Maslowova hierarchie potřeb). Potřeby jsou zde uspořádány od základních lidských potřeb, které zajišťují přežití a postupně směrem ke špičce pyramidy přecházejí v potřeby složitější. Aby se jedinec mohl v pyramidě posunout nahoru, musí být nejprve uspokojeny potřeby předešlé. Například bez zajištění základních potřeb bude člověk stěží usilovat o potřeby z vyššího stupně.

Ke zdrojům vnitřní motivace patří kromě potřeb ještě:

- **Zájmy** – trvalejší zaměření člověka na určitou oblast předmětů a jevů skutečnosti, lidé se liší šíří a hloubkou svých zájmů.
- **Návyky** – opakované, ustálené a zautomatizované způsoby jednání člověka v určité situaci (špatným návykům říkáme zlozvyky).
- **Hodnoty** – cíle, k nimž se vztahuje činnost člověka, ovlivňují výběr způsobu chování a jednání.
- **Ideály** – modely, vzory, které můžou sloužit jako vodítko jednání člověka.⁵

Významným faktorem, který ovlivňuje náš výkon je také **aspirace**, tedy *osobnostně příznačná výše nároků, které jedinec klade na svůj výkon, resp. interindividuálně odlišný charakter cílů, které si jedinec v životě klade*.⁶ Cíle mohou být různě vysoké a stejně tak náročnost jejich dosažení je individuální. S každým úspěchem stoupá i úroveň naší aspirace, naopak při neúspěchu klesá.

Motivace hraje při rozhodování se o cestě do zahraničí klíčovou roli. Pokud student postrádá potřebné motivy, jen těžko takovou cestu zrealizuje. Uskutečnění cesty předchází dle Palatkové plánování a rozhodování o této cestě. *Každý rozhodovací proces začíná u zjištění přání a potřeb studenta, které determinují jeho motivaci*.⁷ Motivace v tomto případě zahrnuje **tlakové faktory**, které představují odpočinek od běžného života a povinností a **tahové faktory**, ty se vztahují k atraktivnosti destinace. *Tlaková motivace řeší případnou nerovnováhu všedního života dočasným útekem z něj. Tahové faktory znamenají symboly, které si vytváří student o reálném světě a které formují základ jeho chování, tedy to, co pokládá za pravdivé, své subjektivní znalosti*.⁸

Zjišťování skutečných motivací studentů, kteří odjíždějí do zahraničí, je vcelku komplikované. Paní doktorka Simona Hoskovcová z Katedry psychologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, která zde má na starosti studentské výjezdy, zmiňuje,

⁵ SLAVÍK, Milan. *Vysokoškolská pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, s. 42. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4054-6.

⁶ PAUKNEROVÁ, Daniela a kol. *Psychologie pro ekonomy a manažery*. Praha: Grada Publishing, 2006, s. 174. ISBN 80-247-1706-9.

⁷ PALATKOVÁ, Monika. *Marketingová strategie destinace cestovního ruchu: jak získat více příjmů z cestovního ruchu*. Praha: Grada, 2006, s. 97. ISBN 80-247-1014-5.

⁸ PALATKOVÁ, Monika. *Marketingová strategie destinace cestovního ruchu: jak získat více příjmů z cestovního ruchu*. Praha: Grada, 2006, s. 97. ISBN 80-247-1014-5.

že studenti ucházející se o výjezd do zahraničí skrze Erasmus mají povinnost předložit **motivační dopis**. Zároveň uznává jistou míru zkreslenosti informací nacházejících se v tomto dopise. Studenti nejčastěji uvádějí jako motivaci například zajímavý psychologický obor na dobré úrovni, občas také přiznají, že je láká místní kultura. Mnoho skutečných motivů je ale dle paní doktorky zatajeno. Toto jednání je zapříčiněno tím, že si studenti samozřejmě uvědomují důležitost zmíněného motivačního dopisu pro úspěch ve výběrovém řízení a je tedy pravděpodobné, že spoustu skutečných motivací si nechávají pro sebe. Zůstává tedy otázkou rozlišení motivace deklarované a skutečné. Se studenty jsou vedeny konzultace i po jejich návratu ze studijního pobytu, případně z pracovní stáže. Vesměs všichni studenti oceňují odborný profit, ale tvrdí, že se jedná hlavně o velkou životní zkušenost. Prosazení se v úplně novém prostředí, seznámení se s novými přáteli a s jinou formou studia, cestování, to vše přispívá k získání nových zkušeností. Klíčovou otázkou zůstává, nakolik studenti tento osobní a odborný profit reflektují na začátku.

2.2. MOŽNOSTI JAK VYCESTOVAT DO ZAHRANIČÍ

Do zahraničí může student vycestovat sám, na vlastní náklady nebo může využít možnosti financování, které nabízí různé programy podporující mobilitu studentů. Cizinu lze poznávat v rámci turistické cesty, ale je zde i možnost spojit příjemné s užitečným. Poznat cizí zemi můžete i během studia, díky němuž získáte i drahocenné zkušenosti, kontakty a vědomosti. Přivydělat si v zahraničí můžete jako pracující, ať již práci hledáte na vlastní pěst nebo se zúčastníte pracovní stáže přes českého zprostředkovatele.

Jelikož od 1. května 2004 je Česká republika členem **Evropské unie**, má každý český občan právo svobodně pobývat v jiném členském státě a to na základě ustanovení *článku 45 Listiny základních práv Evropské unie, článku 3 Smlouvy o Evropské unii a článku 21 Smlouvy o fungování Evropské unie*. Cestovat do zemí EU můžeme na základě občanského průkazu, případně cestovního pasu. Cestovní doklad *by měl být platný minimálně po dobu plánovaného pobytu mimo území ČR*.⁹

Pokud cíl naší cesty leží mimo Evropskou unii, budeme potřebovat cestovní pas, případně i vízum, abychom se do dané země dostali. Zákony zemí se mohou lišit, proto je důležité informace pro konkrétní stát dohledat před odjezdem a ověřit u **zastupitelského úřadu** daného státu, zda se podmínky pro vstup a pobyt nějak nezměnily.¹⁰

Je důležité neopomenout žádné podstatné náležitosti, které musí být vyřízeny před odjezdem. Zajímavý souhrn nabízí na svých internetových stránkách například Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Jedná se o deset základních zásad, jejichž dodržování napomůže předejít komplikacím či nepříjemnostem při cestách:

1. Student by se před odjezdem měl dobře informovat hlavně o **podmínkách cestování** do dané země, jejich zvláštnostech a rizicích, které zde mohou hrozit. Jak

⁹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Cestujeme po EU* [online]. 2008. [cit. 2013-12-06]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/cestujeme/cestujeme_po_eu/index.html

¹⁰ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Podmínky vycestování z ČR* [online]. 2012. [cit. 2013-12-06]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/cestujeme/podminky_vycestovani_z_cr

- již bylo zmíněno, nejaktuálnější informace získáme od zastupitelského úřadu daného státu.
2. Samozřejmostí by mělo být ověření platnosti cestovních dokladů a vyhotovení jejich kopií. Případně zařízení **víza** do cílové i tranzitní země.
 3. Zjištění informací o pojištění od Ministerstva zdravotnictví ČR. S některými zeměmi má Česká republika sjednanou bezplatnou zdravotní péči. Pokud tomu tak není, **pojištění úhrady léčebných výloh** je nezbytností pro vycestování.
 4. Doporučována je také registrace v internetové **aplikaci DROZD** („Dobrovolná registrace občanů při cestách do zahraničí“), *která umožňuje poskytovat na dobrovolném základě informace o plánovaném pobytu v zahraničí. Získané informace slouží konzulární službě k poskytování operativní pomoci občanům ČR při událostech mimořádného charakteru, jako jsou přírodní katastrofy, sociální nepokoje a ozbrojené konflikty.*¹¹
 5. Finance a cenné věci by se neměly ukládat na jedno místo, rozumnější je rozdělit je na více částí. V případě ztráty nebo odcizení cestovního dokladu se tato událost musí neprodleně ohlásit na místní policii a na českém zastupitelském úřadě zažádat o vystavení **náhradního cestovního dokladu**.
 6. Pozornost by měla být kladena na dodržování celních předpisů. Ty upravují nejen předměty povolené na palubě letadla, ale také vývoz a dovoz některých předmětů. Jejich porušení může být sankcionováno.
 7. *Vstupem na území cizího státu podléháme jeho jurisdikci a v případě porušení místního právního řádu nám může být uložena sankce dle místních předpisů, která může být značně odlišná od postihu v České republice.*¹²
 8. Odlišnosti mezi cizí zemí a Českou republikou budou nejen právní, ale s velkou pravděpodobností i **kulturní a náboženské**. Jejich nerespektování může vyústit v nepříjemnosti, proto je důležité seznámení se s těmito odlišnostmi.
 9. Předpisy se mohou odlišovat i v oblasti **ochrany životního prostředí**, které jsou v mnoha zemích přísnější než je tomu v České republice. Překročení pravidel je sankcionováno vysokými pokutami, v krajních případech i odnětím svobody.
 10. V nouzových situacích se můžeme obrátit na zastupitelský úřad ČR v dané zemi, kontakt na něj je vhodné mít stále u sebe. Případně kontakt na help linku v dané zemi.

2.2.1. Studijní pobyt v zahraničí

Jak již bylo zmíněno, Česká republika je členem Evropské unie. V oblasti všeobecného a odborného vzdělávání je činnost Evropské unie zaměřena na:

¹¹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Podmínky vycestování z ČR* [online]. 2012. [cit. 2013-12-06]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/cestujeme/uzitecne_informace_pri_cestach_do/desatero_na_cesty.html

¹² Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Podmínky vycestování z ČR* [online]. 2012. [cit. 2013-12-06]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/cestujeme/uzitecne_informace_pri_cestach_do/desatero_na_cesty.html

- *Rozvoj evropského rozměru vzdělávání, zvláště výukou a šířením jazyků členských států,*
- *podporu mobility studentů a učitelů, také prostřednictvím podpory akademického uznávání diplomů a započítáváním doby studia,*
- *podporu spolupráce mezi vzdělávacími institucemi,*
- *rozvoj výměny informací a zkušeností týkajících se otázek, které jsou společné vzdělávacím systémům členských států,*
- *podporu rozvoje výměn mládeže a pedagogických pracovníků a podporu účasti mladých lidí na demokratickém životě Evropy,*
- *podporu rozvoje dálkového vzdělávání.¹³*

Členství České republiky v Evropské unii přináší potenciálním zájemcům o absolvování studijního pobytu v zahraničí (ať krátkodobého či dlouhodobého) výhody. Každý má právo **svobodně cestovat a studovat** v rámci Evropské unie. *Při studiu na zahraniční škole se na občany EU vztahují stejné podmínky jako na domácí studenty, odpadá tedy mimořádné školné a další podobné poplatky.¹⁴* Jedinou podmínkou pro studium v jiné členské zemi Evropské unie je přijetí na zvolenou univerzitu či jinou vzdělávací instituci, což většinou znamená složení přijímacích testů. Místní studenti nemohou být upřednostňováni před studenty z jiné členské země Evropské unie, nemůže po nich být rovněž požadováno plnění podmínek, které domácí studenti nemají povinnost splnit. Výjimku představuje jazyková zkouška, prověřující znalost jazyka, ve kterém výuka probíhá.

2.2.1.1. Studium v zahraničí přes Vysokou školu ekonomickou v Praze

Neustálé rozvíjení mezinárodní spolupráce patří mezi hlavní priority Vysoké školy ekonomické v Praze. Zahraničními studijními pobyty se zde zabývá **Oddělení zahraničních styků**. Jeho hlavní činnost nepředstavuje jen organizování samotných výměn studentů s partnerskými zahraničními vysokými školami, ale také poskytování potřebných informací studentům i pracovníkům školy. Studenti prezenční formy studia, kteří ještě žádnou zahraniční cestu prostřednictvím VŠE v Praze neabsolvovali, mají několik možností jak uskutečnit studijní pobyt. Jedná se v první řadě o semestrální výměnné pobyty a stipendijní program FREEMOVER a dále také stipendijní pobyty v rámci mezivládních smluv a v rámci programu CEEPUS.

2.2.1.1.1. Semestrální výměnné pobyty

Výměnné pobyty probíhají mezi VŠE v Praze a zahraniční vysokou školou na základě **dvoustranné partnerské dohody**. Tuto dohodu VŠE v Praze uzavřela se zhruba

¹³ Úřední věstník Evropské unie. *Konsolidované znění smlouvy o fungování Evropské uni*. [online]. 2008, s. 74. [cit. 2013-12-06]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0047:0199:CS:PDF>

¹⁴ Studium v EU. In: *Evropská komise* [online]. 2012 [cit. 2013-12-06]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/service/studying/index_cs.htm

dvěma sty vysokoškolskými institucemi, cca 150 z nich se nachází v Evropě, zbytek na ostatních kontinentech (nabízeny jsou země jako Severní Amerika, Latinská Amerika, Asie, Austrálie či Nový Zéland). Přijmutím určitého počtu zahraničních studentů získává VŠE v Praze právo vyslat stejný počet svých vlastních studentů na danou vysokoškolskou instituci v zahraničí. V akademickém roce 2013/2014 *bude vypsáno pro magisterské pobyty téměř 500 výměnných míst, pro pobyty bakalářské cca 55 míst.*¹⁵ Kvůli velkému zájmu o tyto zahraniční studijní pobyty je VŠE v Praze nucena délku pobytu omezit jen na jeden semestr, přičemž student má za celou dobu studia právo vycestovat právě jednou. Během studia v zahraničí nejen, že zůstáváte studentem VŠE v Praze, ale výsledky studia na zahraniční instituci jsou vám po návratu započítány do studia na VŠE v Praze. Dalšími výhodami je například prominutí školného na zahraniční vysoké škole a přidělení finančního stipendia k pokrytí většiny cestovních, pobytových a jiných nákladů, které jsou se studiem spojené.

Co se týče povinností studentů účastnících se výměnných pobytů, musí splnit všechny administrativní náležitosti (především uzavření stipendijní smlouvy) a následně pak získat stanovený počet kreditů během zahraničního studia. Samozřejmostí je také reprezentovat jak sebe, tak domácí vysokou školu.

Erasmus (Evropa)

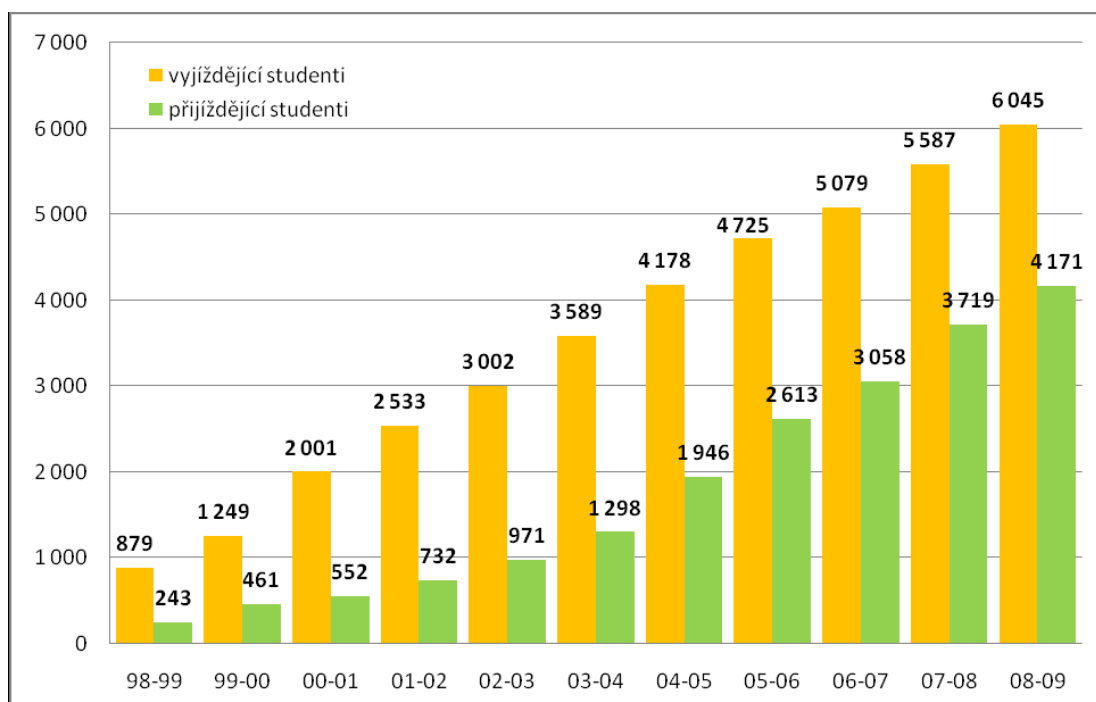
Erasmus je jedním z nejznámějších programů, který je zaměřen na **mobilitu a spolupráci** ve vysokoškolském vzdělávání v Evropě. *Je financován z rozpočtu Evropské Unie a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.*¹⁶ O jeho úspěchu svědčí i každoroční vzrůst finančních prostředků, které jsou poskytovány Evropskou unií. Jen mezi lety 2011/2012 (činily 10 873 000 EUR) a 2012/2013 (12 173 000 EUR) vzrostly skoro o 12%.¹⁷ Do nabídky Erasmu patří vedle 28 členských zemí Evropské unie také kandidátské země i země ESVO a EHP. Pobyty přes Erasmus jsou semestrální.

Zájem o tento program rok od roku značně roste. To mimo jiné dokazují samotné statistiky studentů vyjíždějících na studijní pobyty do zahraničí (viz. obrázek č. 2). Zatímco v akademickém roce 1998/1999, kdy program Erasmus v České republice vznikl, přes něj vycestovalo 879 studentů, v roce 2008/2009 se tento počet zvýšil o téměř 690 %, což je 6045 vyjíždějících studentů.

¹⁵ Semestrální výměnné pobyty - informace pro zájemce. In: *Oddělení zahraničních styků* [online]. 2013 [cit. 2013-12-06]. Dostupné z: <http://ozs.vse.cz/semestralni-vymenne-pobyty-zajemci/obecne-informace/>

¹⁶ Program Erasmus. In: *Národní agentura pro evropské vzdělávací programy* [online]. 2013 [cit. 2013-12-06]. Dostupné z: <http://naep.cz/erasmus>

Obrázek 2 - Program Erasmus - ČR - Vývoj mobilit studentů v letech 1998/1999 - 2008/2009

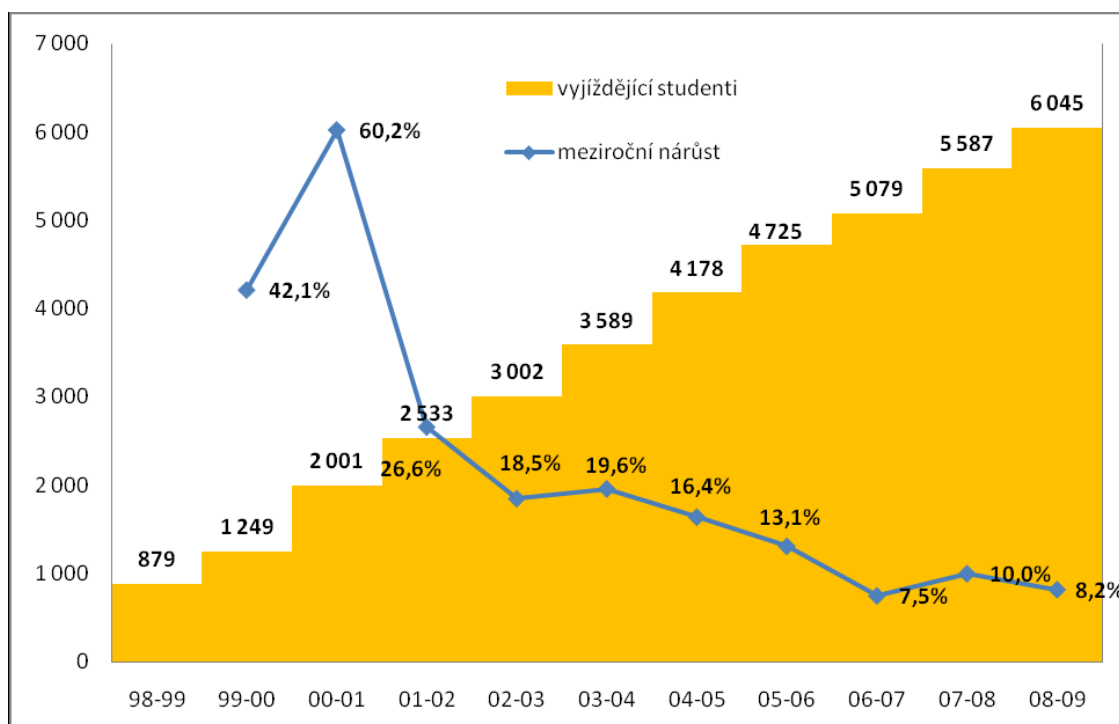

Zdroj: Národní agentura pro evropské vzdělávací programy, Dostupné z: naep.cz

Jak je vidět na obrázku č. 3, nejvyšší nárůst vyjíždějících studentů nastal mezi lety 1999/2000 a 2000/2001. Tehdy nárůst činil 752 studentů. V následujících letech až do akademického roku 2008/2009 byl průměrný nárůst zhruba 505 studentů. Nejnižší mezi lety 2005/2006 a 2006/2007, kdy se počet studentů vyjíždějících s programem Erasmus do zahraničí zvýšil o 354 studentů a v dalších letech už nepřekročil hranici 589 studentů.

Důvodem je stále větší popularita studijních pobytů v zahraničí, studenti jsou dobře informováni, potřebné informace si mohou snadno vyhledat na internetu nebo se zapojit do různých školních institucí, díky kterým mohou získat větší šanci při výběru na studijní pobyt v zahraničí.

Obrázek 3 - Program Erasmus - ČR - Vývoj mobilit studentů v letech 1998/1999 - 2008/2009

Zdroj: Národní agentura pro evropské vzdělávací programy, naep.cz

Pokud se studenti VŠE v Praze chystají využít jako zprostředkovatele cesty program Erasmus, mohou vycestovat na studijní pobyt do zahraničí na některou z evropských partnerských institucí VŠE, tj. na některou vysokou školu nalézající se v evropské zemi zapojené do programu Erasmus, která je zároveň sama oprávněným účastníkem programu Erasmus, s níž má VŠE uzavřenou **dohodu o vzájemné výměně studentů** v rámci programu Erasmus (tzv. bilaterální dohodu).¹⁸ Student může absolvovat studijní pobyt v zahraničí buď v rámci magisterského studia nebo od akademického roku 2013/2014 už během bakalářského studia. V rámci magisterského studia se navíc může ucházet i o zámořské destinace. Samotné cestě předchází výběrové řízení, aby v něm student uspěl, musí vyhovovat všem pravidlům a podmínkám.

Stipendijní fond VŠE (zámoří a Rusko)

Jedná se o druhou možnost z nabídky semestrálních výměnných pobytů, které VŠE v Praze nabízí. Prostřednictvím Stipendijního fondu VŠE v Praze může student vycestovat na studijní pobyt v partnerských vysokých školách sídlících například v Severní a Latinské Americe, Rusku, Asii, Austrálii či na Novém Zélandu. I zde je samozřejmě uzavřena dohoda o vzájemné výměně studentů mezi VŠE v Praze a zahraniční vzdělávací institucí. Zároveň musí student splňovat stanovené podmínky pro zájemce o semestrální výměnný pobyt a úspěšně projít výběrovým řízením. Obecně *studijní pobyty v těchto destinacích*

¹⁸ Semestrální výměnné pobyty - informace pro zájemce. In: *Oddělení zahraničních styků* [online]. 2013 [cit. 2013-12-06]. Dostupné z: <http://ozs.vse.cz/semestralni-vymenne-pobyty-zajemci/llp-erasmus/>

*mohou být z různých důvodů vnímány jako **náročnější** oproti pobytům v rámci Evropy.*¹⁹ Jednak kvůli větší administrativní náročnosti a větším finančním výdajům, a jelikož se jedná o destinace značně vzdálené od České republiky, na rozdíl od evropských vysokých škol, budou i kulturní rozdíly mezi Českou republikou a danou zemí znatelnější a celkově se může takový pobyt jevit jako, po psychické stránce, náročnější.

Bohužel *spolupráci se zámořskými a ruskými vysokými školami na meziuniverzitní úrovni nezastřešuje žádný mezinárodní program a s ním případně spojený fond financí.*²⁰ Student má tedy dvě možnosti. O finanční příspěvek na svou cestu může buď požádat u organizace, která takové příspěvky poskytuje a následně splnit všechny podmínky pro jeho získání. Nebo smí využít příspěvku **Stipendijního fondu VŠE**, který činí 10 000 Kč na měsíc a jednorázový příspěvek 15 000 Kč, ten by měl pokrýt náklady na letenku, případně vízum.

2.2.1.1.2. Další výběrová řízení pořádaná Oddělením zahraničních styků Vysoké školy ekonomické v Praze

Mezi další výběrová řízení pořádaná OZS VŠE patří zaprvé **Stipendijní pobyty v rámci mezivládních smluv**. Tyto smlouvy Česká republika uzavírá s jinými zeměmi, každá smlouva se může lišit v délce pobytu, v počtu poskytovaných míst a podobně. Poskytovaná místa následně Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy obsadí buď ve výběrovém řízení, do kterého se všichni zájemci hlásí, nebo je v podobě kvót přidělí vysokým školám. Každá vysoká škola pak vybírá ze svých studentů. V tomto případě je vyžadována větší aktivita ze strany studenta ucházejícího se o studium v zahraničí. Sám si totiž musí vyhledat v dané zemi vysokou školu, která souvisí s jeho studijním oborem, a kontaktovat ji. Konkrétně VŠE v Praze má pro akademický rok 2013/2014 k dispozici 2 stipendijní místa a tři místa pro rok 2014/2015. I v tomto případě se jedná o semestrální pobyt, kterého se mohou zúčastnit studenti bakalářského nebo magisterského programu a to jen jednou za celou dobu svého studia.

Dalším programem je **CEEPUS** (Central European Exchange Programme for University Studies), jehož cílem je *vytvoření střeoevropské univerzitní sítě na základě dílčích sítí.*²¹

2.2.1.1.3. Freemover

Program Freemover slouží k podpoře **individuální mobility** a je tu pro studenty plánující vyrazit do zahraničí na vlastní pěst. Student si sám zařizuje celý studijní pobyt, včetně vyhledání a kontaktování příslušné vysoké školy v zahraničí, odpovídající jeho studijnímu oboru na domácí univerzitě. V případě splnění podmínek bude vyjízďejícímu

¹⁹ Semestrální výměnné pobyty - informace pro zájemce. In: *Oddělení zahraničních styků* [online]. 2013. [cit. 2013-12-06]. Dostupné z: <http://ozs.vse.cz/semestralni-vymenne-pobyty-zajemci/jine-zdroje/>

²⁰ Semestrální výměnné pobyty - informace pro zájemce. In: *Oddělení zahraničních styků* [online]. 2013. [cit. 2013-12-06]. Dostupné z: <http://ozs.vse.cz/semestralni-vymenne-pobyty-zajemci/jine-zdroje/>

²¹ Programy mezinárodní spolupráce. In: *Oddělení zahraničních styků* [online]. 2012. [cit. 2013-12-06]. Dostupné z: <http://ozs.vse.cz/zakladni-informace/programy-mezinarodni-spoluprace/>

studentovi přidělen finanční příspěvek. Pokud student dané podmínky na uznání stipendia nesplňuje, může mu být po konzultaci s proděkanem pro studium jeho studijní pobyt alespoň uznán jako součást studia na VŠE v Praze. Výše zmíněného finančního příspěvku je podobná jako u ostatních programů. Studium je možné praktikovat pouze na těch univerzitách, s nimiž VŠE v Praze v současné době nespolupracuje. Dalšími **podmínkami pro získání finančního příspěvku** je studijní průměr maximálně 2,20 a splnění dalších předepsaných náležitostí. Maximální délka pobytu je i v tomto případě jeden semestr.

2.2.1.2. Studium v zahraničí přes Univerzitu Karlovu

Univerzita Karlova patří mezi nejstarší evropské univerzity. Zároveň je největší vysokou školou v České republice, mezinárodně velice dobře hodnocenou. *Univerzita Karlova spolupracuje s řadou renomovaných univerzit po celém světě a její prioritou je každému svému studentovi se zájmem o studium či pobyt v zahraničí umožnit na určitou dobu vycestovat. Na zvyšování mezinárodního profilu univerzity a její otevřenosti se významně podílí oblast mezinárodní spolupráce, v jejímž rámci univerzita usiluje o dosažení vysokých standardů ve společných mezinárodních vědeckých projektech, působí v řadě prestižních mezinárodních organizací a univerzitních sítí a aktivně podporuje mezinárodní mobilitu studentů a akademických pracovníků.*²² Univerzita nabízí hned několik výměnných programů k zajištění mobility svých studentů. Prvními z nich jsou **programy Evropské unie**, z nichž nejvýznamnější je program **Erasmus**. Na akademický rok 2014/2015 bylo na Univerzitě Karlově podepsáno více než 1500 dohod s partnerskými institucemi, které poskytnou místo pro více než 2000 studentů.

Dále univerzita rozvíjí, stejně jako VŠE v Praze, **meziuniverzitní spolupráci** a to na **základě bilaterálních dohod**. V dnešní době spolupracuje s téměř dvěma sty univerzitami po celém světě. Studenti v rámci těchto smluv mohou absolvovat pobyt v zahraničí na jeden až dva semestry, případně se účastnit jazykových kurzů, letních škol a stáží.

Fakultní dohody jsou další možností podpory mobility studentů. Fakultní dohody představují smlouvy uzavřené mezi konkrétní fakultou na UK a univerzitou v zahraničí.

Zároveň Univerzita Karlova nabízí možnost finanční podpory pro studenty se zájmem o zahraniční zkušenost. K takovému účelu slouží **Fond mobility Univerzity Karlovy v Praze**, který byl zřízen v roce 2001. Mezi jeho cíle patří i finanční podpora pro studenty, kteří vyjíždějí studovat na jeden až dva semestry na zahraniční univerzitu, na jejich účast na studijních či odborných akcích v zahraničí a další. V prvním roce fungování fondu byl finanční příspěvek stanoven do výše 1/3 celkových nákladů souvisejících s pobytem. Rok nato již byla podpora zvýšena na padesát procent.

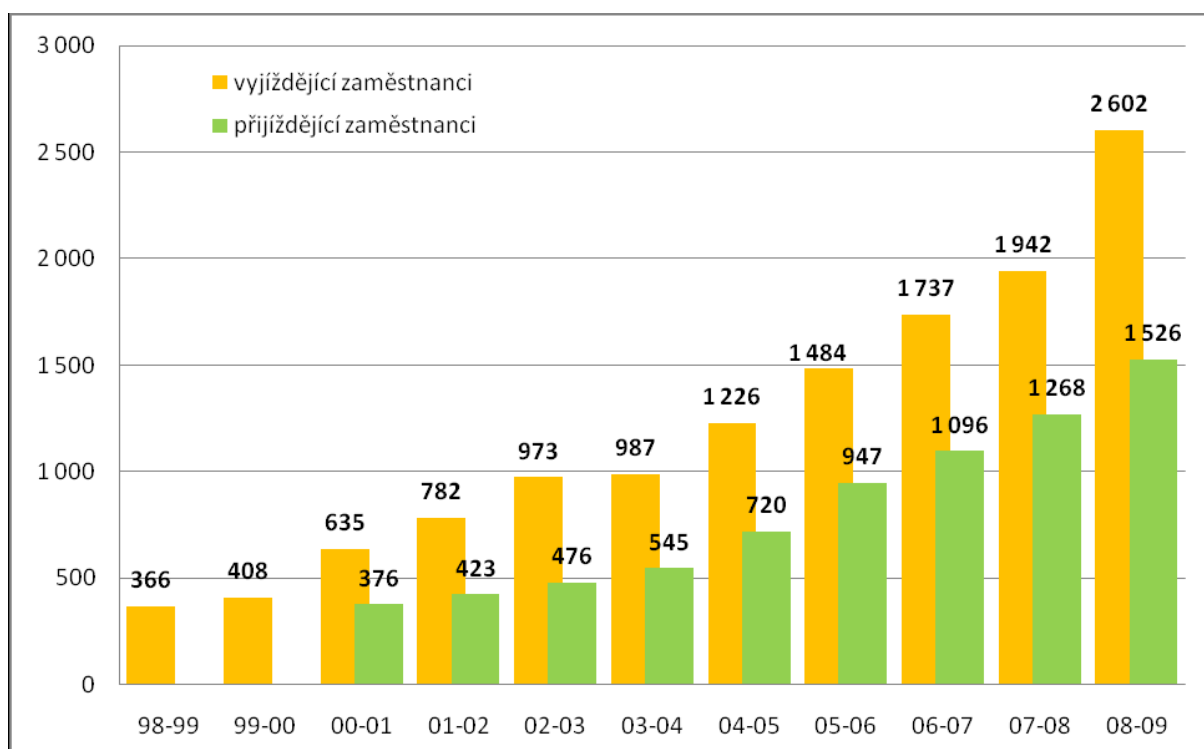
²² Zahraniční spolupráce. In: *Univerzita Karlova* [online]. 2013. [cit. 2013-12-06]. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-7.html>

2.2.2. Práce a pracovní stáže v zahraničí

Od 1. 5. 2011 nepotřebují občané České republiky k práci v členských zemích Evropské unie žádné pracovní povolení. V případě zemí mimo Evropskou unii je *vstup na území státu podmíněn vydáním víza nebo povolení k pobytu*.²³ Student může buď sám **kontaktovat zahraniční firmy** (z domova nebo až na místě), u kterých by chtěl během svého pobytu pracovat nebo se může zúčastnit **pracovní stáže**. Ta sice není placená, ale ve většině případů má student k dispozici alespoň bezplatné ubytování a stravu. Zprostředkování pracovních stáží u nás nabízí například studentská organizace **AIESEC**, **Erasmus** či pracovní stáže **Leonardo da Vinci**. V případě zájmu tak musí student kontaktovat vybranou organizaci a seznámit se s jejími podmínkami.

Pokud se podíváme na vývoj mobility zaměstnanců, vyjíždějících hledat práci za hranice České republiky, zaznamenala Národní agentura pro evropské vzdělávací programy (viz. Obrázek č. 4) neustálé zvyšování mobility. V roce 1998/1999 opouštělo zemi jen 366 zaměstnanců, v roce 2004/2005 již jejich počet přesáhl tisícovku. Konkrétně to bylo 1226 vyjíždějících zaměstnanců. Do roku 2008/2009 se jejich počet od té doby ještě více než zdvojnásobil, vyjíždějících zaměstnanců tehdy bylo 2602, což znamená o 34% více než rok předchozí.

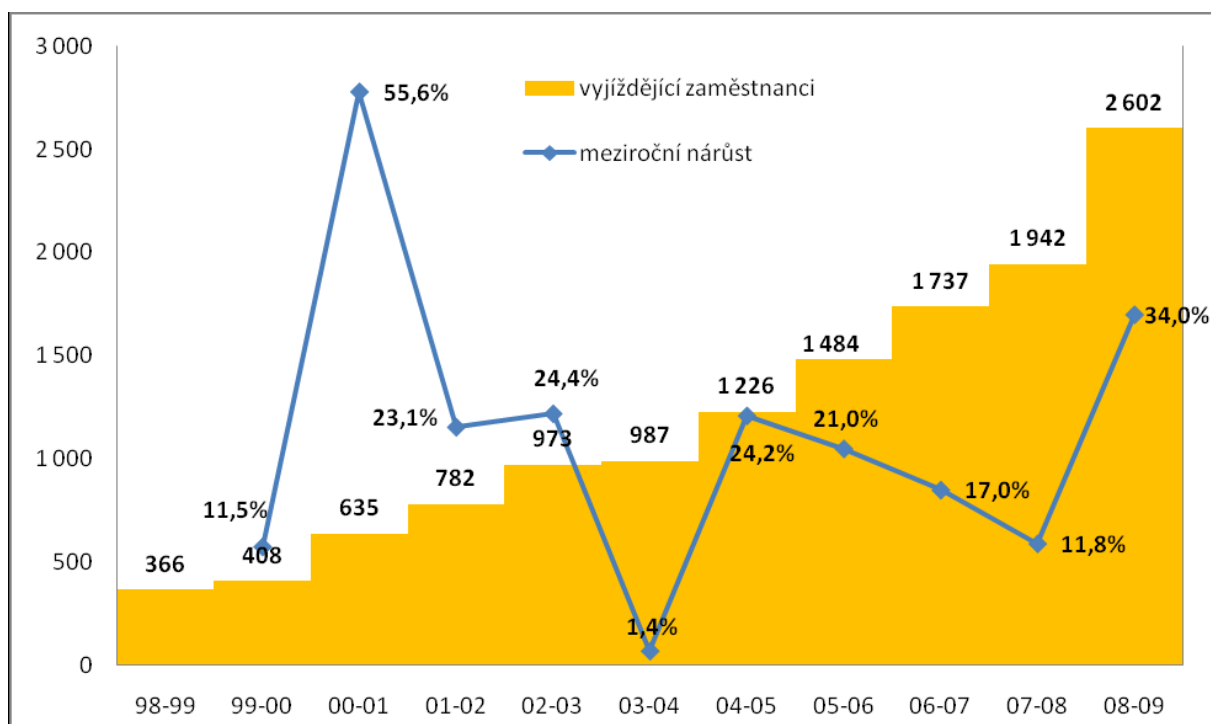
Obrázek 4 – Program Erasmus – ČR – Vývoj mobility zaměstnanců v letech 1998/1999 – 2008/2009

Zdroj: Národní agentura pro evropské vzdělávací programy. Dostupné z: http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=60&

²³ Práce v zahraničí. In: *Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2013-12-06]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/eures/dokumenty/ncbnz.pdf>

Obrázek 5 - Program Erasmus - ČR - Vývoj mobilit zaměstnanců v letech 1998/1999 - 2008/2009

Zdroj: Národní agentura pro evropské vzdělávací programy. Dostupné z: http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=60&

Meziroční nárůst vyjíždějících zaměstnanců (viz. Obrázek č. 5) činil mezi lety 1999/2000 a 2000/2001 55,6%, konkrétně se jednalo o nárůst 227 jedinců. Mezi lety 2004/2005 až 2007/2008 tento meziroční nárůst neustále klesal, vždy byl však oproti předchozímu roku kladný. To se změnilo v posledním zaznamenaném roce, kdy mobilita vzrostla o 34%. Zájem o práci v zahraničí je viditelně rok od roku vyšší.

2.3.KRITÉRIA VÝBĚRU DESTINACE

Výběr destinace je podstatnou součástí plánování zahraničního pobytu. Student si při něm vytváří **množinu destinací**, které přicházejí v úvahu pro uskutečnění jeho cesty. Ta je vytvořena kombinací nejdůležitějších požadavků na cestu, jako je například cena, atraktivnost apod. Podle toho, která destinace dané požadavky a charakteristiky dokáže splnit, se následně vytváří základna pro konečné rozhodnutí.²⁴

Pro výběr destinace bude s velkou pravděpodobností klíčový **jazyk**, který jednotlivec studuje. Aby své komunikační schopnosti mohl v zahraničí co nejvíce rozvinout, bude vybírat v první řadě na základě tohoto kritéria. Na internetových stránkách Vysoké školy ekonomické v Praze se dozvídáme, že by studenti měli brát v úvahu, že ne vždy je jazyk výuky stejný jako jazyk, jakým se v zemi hovoří. Proto by měli vybírat s rozvahou a pečlivě. Zároveň si také studenti, kteří mají o výjezd do zahraničí zájem, musí být vědomi skutečnosti, že zahraniční předměty by měly souviset s oborem, který studují v

²⁴ PALATKOVÁ, Monika. *Marketingová strategie destinace cestovního ruchu: jak získat více příjmů z cestovního ruchu*. Praha: Grada, 2006, s. 95. ISBN 80-247-1014-5.

České republice. Roli při výběru hrají samozřejmě i univerzity, ze kterých může student vybírat. Jejich prestiž, šíře a atraktivnost studovaných předmětů a podobně. Důležitým faktorem, který je potřeba zmínit, jsou i finance. Student bude mít k dispozici určitou finanční podporu v podobě stipendia, nicméně musí počítat i s ostatními náklady. Velmi užitečný zdroj informací v tomto případě představují **závěrečné zprávy studentů**, kteří již studijní pobyt na daném místě absolvovali. Díky důkladné přípravě se student může vyhnout například komplikacím při zajišťování bydlení a podobně.

V případě **pracovního pobytu** jsou kritéria velmi podobná. Jak již bylo zmíněno výše i v tomto případě velkou roli při výběru hraje místní jazyk. Dalšími kritérii je prestiž organizace, ve které student chce pracovat, atraktivita oblasti, vzdálenost od domova i situace na místním trhu práce a finanční ohodnocení. Výběr může ovlivnit i fakt, že se v dané zemi nachází nějaký přítel z České republiky, který by jedinci mohl usnadnit první dny v cizí zemi, případně mu poskytnout potřebné rady, či zprostředkovat zaměstnání.

Dle statistik vysokoškolští studenti pro svůj studijní pobyt v zahraničí dlouhodobě preferují Německo (16 %), Francii (12 %), Španělsko (10 %) a také Velkou Británii (9 %).²⁵

2.4. KULTURA A CESTOVÁNÍ

Častý zdroj problémů během pobytu v zahraničí představuje střet s cizí kulturou, odlišnou od naší vlastní. Než se dostaneme k tomuto problému, definujeme si, co to vlastně kultura je.

Kultura zahrnuje předpoklady, hodnoty, očekávání a postoje, které byly založeny v průběhu času mezi skupinami lidí. E. B. Tylor kulturu definuje jako: „*celistvý komplex zahrnující znalosti, přesvědčení, umění, morálku, právo, zvyky a jakékoli další schopnosti a návyky požadované po člověku jako členu společnosti. Kultura není pouze umění a hudba, jak se někdy ztotožňuje, ale zahrnuje především normy a hodnoty, v jejichž rámci se realizuje náš sociální život, naše vědomí dobra a zla, náš jazyk, naše náboženství atd.*“²⁶. Zatímco tato definice je vztažena hlavně k **projevům chování lidí**, v širším pojetí kultura zpravidla zahrnuje také **materiální výsledky** lidské činnosti a jejich **duchovní výtvoř**y, jako jsou například *obydlí, nástroje, oděvy, plodiny, průmysl, dopravní a telekomunikační systémy, umění, náboženství, morálka, zvyky, vzdělávací systémy, politika, právo aj.*²⁷ Kromě zmíněných existuje ještě spousta jiných definic kultury, které se mohou lišit, a těžko budeme hledat jednotnou definici. V roce 1952 shromáždili

²⁵ Národní agentura pro evropské vzdělávací programy. *Současnost a budoucnost programu Erasmus* [online]. 2012. [cit. 2013-12-06]. Dostupné z: http://www.naep.cz/image/content-management/14_TZ_ERA_29.8_1.pdf

²⁶ SURYNEK, Alois a kol. *Sociologie pro ekonomy a manažery 2., přepracované a rozšířené vydání*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2006, s. 77- 78. ISBN 80-247- 1705-0.

²⁷ PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie: sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. Praha: Portál, s. r. o., 2004, s. 45. ISBN 80-7178-885-6.

a sestavili američtí antropologové Kroeber a Kluckhohn seznam obsahující 164 různých definic kultury. Jejich sedm klíčových charakteristik si uvedeme níže.

Klíčové charakteristiky kultury dle Kroebera a Kluckhohna:

1. *Kultura je typický lidským produktem.*
2. *Vzniká v určitém čase a na určitém místě.*
3. *Vyznačuje se specifickými hodnotami.*
4. *Uskutečňuje se v procesu výběru a vývoje.*
5. *Kultuře se lze učit.*
6. *Je založena na vzorech.*
7. *Má sociální charakter.*²⁸

Kultura vznikala v průběhu dlouhého vývoje a neustále se vyvíjí. *Současný stav kultur se odvíjí od stavu předchozího, vývoj v rámci jedné kultury je kontinuální.*²⁹ Kultura se přenáší z generace na generaci prostřednictvím jednotlivých **vykonavatelů**, těmi jsou rodiče, příbuzní, sourozenci, učitelé, naši vrstevníci a další. Tento proces osvojování si kultury se nazývá **enkulturace** či **kulturní transmise**. Jedinec cestující do zahraničí bude vystaven střetu s cizí kulturou, která se nevyvíjela stejně jako ta jeho, v mnoha ohledech bude odlišná a on se jí bude muset přizpůsobit. Mluvíme o takzvané **akulturaci** a s tímto sociálním procesem se setká každý, kdo se dostane do nějakého dlouhodobého kontaktu s cizí kulturou.

2.4.1. Kulturní šok

Průběh procesu akulturace závisí na mnoha faktorech. Je možné, že jedinec bude muset během přizpůsobování se čelit psychickým problémům souvisejícím se změnou prostředí a kultury. Pro takovou situaci je používán název kulturní šok.

Termín „**kulturní šok**“ poprvé použil Kalervo Oberg v roce 1954 a definoval ho jako „*úzkost ze ztráty důvěrně známých znaků a symbolů sociálního styku a jejich nahrazení jinými podněty, které se zdají být podivné.*“³⁰ Konkrétně mluvíme o spoustě nových podnětů a zvyklostí, které se v dané kultuře nachází. Například rozdílná strava a podnebí, jiný jazyk a společenství. Lišit se daná kultura může i *pojetím spravedlnosti, pravdy a lži, cti a poctivosti, lásky a sexu a dalších.*³¹ Samotné pojmenování tohoto stavu je poněkud zavádějící. „Šok“ je pro nás většinou situace jednorázová, jsme zvyklí tak označovat nějaký náhlý zvrat, většinou v negativním kontextu. Nenechme se zmást, kulturní šok není stav, který by zmizel během jednoho dne, většinou trvá týdny než je jedinec schopen ho překonat a přizpůsobit se cizí kultuře.

²⁸ SURYNEK, Alois a kol. *Sociologie pro ekonomy a manažery 2., přepracované a rozšířené vydání*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2006, s. 77, 79. ISBN 80-247-1705-0.

²⁹ SURYNEK, Alois a kol. *Sociologie pro ekonomy a manažery 2., přepracované a rozšířené vydání*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2006, s. 78. ISBN 80-247-1705-0.

³⁰ Kulturní šok při studiu v zahraničí. *Psychologie dnes*. Portál, 30.12.2011, roč. 2012, č. 1. Dostupné z: <http://www.portal.cz/casopisy/pd/ukazky/kulturni-sok-pri-studiu-v-zahranici-/46397/>

³¹ KOCOUREK, Jiří. Vzdělávání o interkulturním setkávání. In: *Informační portál zaměřený na začleňování žáků cizinců do českého vzdělávacího systému* [online]. 2010 [cit. 2013-12-09]. Dostupné z: http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/vzdelavani_o_interkulturnim_setkavani.pdf

Reakce na cizí podněty jsou rozdílné od těch, na které jsme zvyklí z domovské země. Jsou samozřejmě individuální a každý jedinec se s nimi vyrovnává jinak. Kulturní šok může prožít kdokoli, kdo se rozhodne strávit nějaký čas mimo svou rodnou zemi. Může se týkat studentů i osob pracujících v zahraničí. Někteří se na cestu těší, zjišťují si informace o místě, kam jedou a láká je poznávání nové kultury. Jiní se ovšem nevyhnou právě pocitům, které byly zmíněny v Obergově definici kulturního šoku. Právě tyto nové a neznámé podněty mohou v jedincích vzbuzovat *úzkost a frustraci, na které nejprve reagují odmítnutím a následně ústupem*.³² Zatímco někdo může pociťovat jen přirozený stesk po domově, jiný se může s rozdílnostmi vyrovnávat jen velmi těžko a v krajních případech se u něj nemusí vyskytovat pouze psychické problémy, například panika či deprese, ale může dojít až k problémům fyzickým od bolestí hlav až k akutní nevolnosti. To může končit až útekem jedince zpět do své vlasti, jelikož rozdíl je pro něj příliš markantní, než aby byl schopen se přizpůsobit. Kulturní šok se ale nemusí objevit jen při příjezdu do cizí země. Kulturní šok může nastat i po návratu do rodné země, například po dlouhém pobytu v zahraničí, kdy si jedinec zvykne na místní kulturu a může mu následně připadat složité či nemožné znovu se začlenit do společnosti ve své rodné zemi, jelikož se dané kultuře již odcizil.

2.4.1.1. Podněty vyvolávající kulturní šok

Průběh akulturace, o které jsem se zmiňovala výše, je ovlivňován mnoha faktory. *Například úrovní vzdělání, věkem a pohlavím imigrantů. Zejména však působí **kulturní distance** vymezovaná jako stupeň blízkosti či vzdálenosti kultury hostitelské země ke kultuře původní země*.³³ Čím je větší vzdálenost, tím se zpravidla zvyšuje i míra vzájemné kulturní rozdílnosti. Intenzita případného kulturního šoku je ovlivněna také délkou pobytu v cizí zemi a sociálním prostředím, ve kterém se jedinec nachází. Podstatnou roli hraje i přístup obyvatel hostitelské země, se kterými jedinec přijde do styku. Tato skutečnost mu může pobyt velmi usnadnit nebo naopak ztížit.

Shrňme si tedy základní aspekty, které mají vliv to, zda bude student při svém pobytu ohrožen prožitím kulturního šoku. Nejvýznamnějšími vlivy jsou:

- *Míra odlišnosti původní a nové kultury*
- *Míra předsudků ze strany členů nové kultury*
- *Jazyková vybavenost, na které je závislá schopnost či neschopnost domluvit se cizím jazykem*
- *Osobnost cestovatele*³⁴

³² Kulturní šok při studiu v zahraničí. *Psychologie dnes*. Portál, 30.12.2011, roč. 2012, č. 1. Dostupné z: <http://www.portal.cz/casopisy/pd/ukazky/kulturni-sok-pri-studiu-v-zahranici-/46397/>

³³ PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie: Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. Praha: Portál, 2004, s. 100. ISBN 80-7178-885-6.

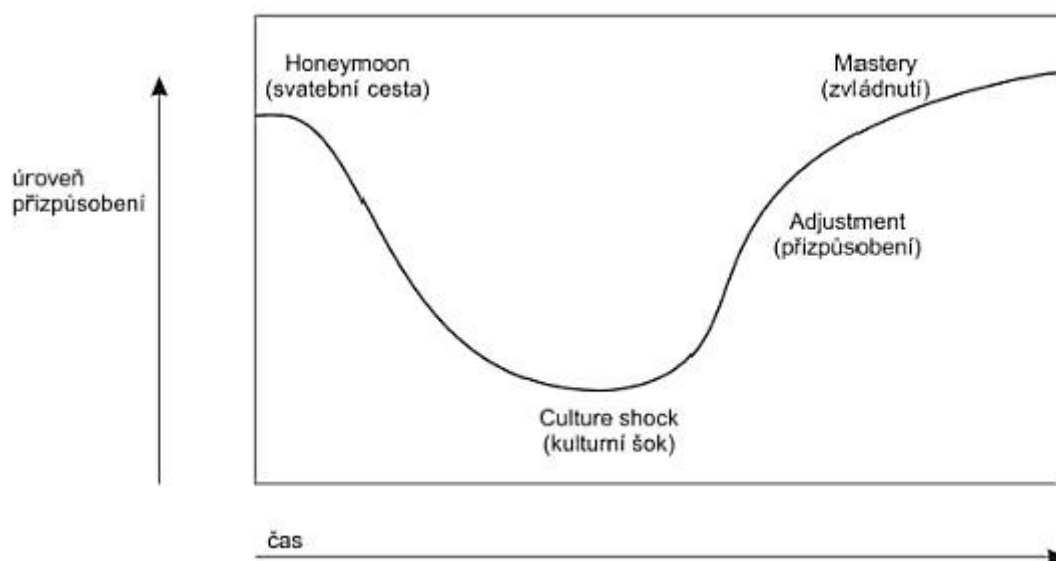
³⁴ Kulturní šok při studiu v zahraničí. *Psychologie dnes*. Portál, 30.12.2011, roč. 2012, č. 1. Dostupné z: <http://www.portal.cz/casopisy/pd/ukazky/kulturni-sok-pri-studiu-v-zahranici-/46397/>

2.4.1.2. Fáze kulturního šoku

Oberg se zaměřil na průběh adaptace jednotlivce po příjezdu do cizí země. Toto období rozdělil do čtyř základních fází:

1. Jako první si dle něj člověk požije takzvané „**Počáteční nadšení (Honeymoon)**“, kdy je nadšený z nového prostředí a možností, které se mu zde nabízí a je pohlcen objevováním a novými zážitky.
2. „**Kulturní šok (Culture shock)**“ je obdobím, kdy se člověk cítí frustrován neporozuměním a přichází vystřízlivění z počátečního nadšení, deziluze a těžkosti. Jedinec začne poznávat realitu.
3. „**Přizpůsobování se (Adjustment)**“ představuje fázi, kdy si jedinec zažil nadšení i následné vystřízlivění a frustraci z něj a obě období překonal. Začíná rozumět novému prostředí a to se pro něj stává více přijatelným.
4. „**Zvládnutí úkolu (Mastery)**“. Prostor už se nezdá být tak nepřátelské, jedinec je schopen vidět odlišnosti od původní kultury a zdají se mu pochopitelnější než na začátku.

Obrázek 6 - Fáze kulturního šoku

Zdroj: CEJTHAMR, Václav a Jiří DĚDINA. *Management a organizační chování*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3348-7.

Tyto fáze popisují kulturní šok při příjezdu do cizí země. Jak již jsem ale zmínila výše, problém nemusí představovat jen příjezd do ciziny. Existuje také jev, v některých zdrojích pojmenovaný jako **obrácený kulturní šok**. Dochází k němu po dlouhé době strávené v cizí zemi, kdy člověk přijal tamní kulturu a zároveň si odvykl od své domovské. Jaký je tedy průběh obráceného kulturního šoku? Nejprve budeme zkoumat proces návratu, ten bývá většinou spojen se dvěma elementy:

- Zidealizovaný obrázek domova
- Očekávání, že se doma nic nezměnilo

Často studenti očekávají, že navázat na život doma nebude představovat žádný problém a že budou schopni pokračovat přesně tam, kde přestali. Problém vzniká, když se realita od těchto očekávání liší. Domov například zaostává za našimi představami a mnoho věcí se mohlo změnit – naši přátelé a rodina mají své vlastní životy a od chvíle, kdy jsme odjeli, se stalo mnoho věcí. Proto může domov na studenta působit cizí. Student musí čelit tímto odlišnostem mezi očekáváním a realitou. To může být spojeno i s nezájmem ze strany rodiny a přátel, kdy jedinci může připadat, že jeho okolí neprojevuje dostatečný zájem o všechny jeho příběhy a zkušenosti ze zahraničí. Tyto skutečnosti následně vyústí ve frustraci, pocit odcizení a vzájemné neporozumění mezi jedincem, jeho rodinou a přáteli. Stejně jako se od sebe liší každá jednotlivá osoba, tak i proces přizpůsobování se je individuální. Obecně však platí, že čím lépe jsme se začlenili mezi obyvatele hostitelské země, přijali jejich kulturu a životní styl, tím těžší pro nás bude přizpůsobit se při návratu do své vlasti. To je okamžik, kdy přichází na scénu obrácený kulturní šok.

Obrácený kulturní šok probíhá většinou ve čtyřech fázích:

1. Fáze – uvolnění
2. Fáze – počáteční euforie
3. Fáze – podráždění a nepřátelství
4. Fáze – přizpůsobování a adaptace

První fáze začíná ještě předtím, než opustíme hostitelskou zemi. Začínáme přemýšlet nad návratem a připravovat se na něj, zároveň si pomalu uvědomujeme, že je čas rozloučit se s hostitelskou zemí a s přáteli, které jsme si v ní našli. Pocity smutku a frustrace bývají zintenzivňovány předodjezdovým shonem, balením a rozlučkami s přáteli, kteří nám už nyní chybí a ochota k odjezdu se pomalu snižuje. Druhou možností je, že nám poslední dny utečou tak rychle, že ani nemáme čas nad našimi emocemi a zážitky přemýšlet.

Následuje **fáze druhá**, začínající krátce před odletem a charakteristická pocity vzrušení a očekávání, dokonce až euforie kolem návratu domů. Tedy pocity velice podobné počátečním pocitům fascinace a vzrušení, často prožívané při prvním kontaktu s cizí zemí. Těšíme se na shledání s rodinou a s přáteli a i oni se těší na nás. Délka této fáze se různí a často končí v momentě uvědomění si, že většina lidí není tak pohlcena a zaujata našimi zkušenostmi a příběhy z ciziny, jak jsme doufali.

To většinou vyústí v **třetí fázi**, kdy můžeme bez zjevné příčiny zažívat pocity frustrace až zlosti, odcizení, osamělosti, dezorientace a bezmoci. Můžeme se cítit podrážděně nebo kriticky vůči ostatním a vůči domácí kultuře. Zároveň se dostaví deprese, neobvyklý není ani pocit, že jsme doma cizinci. To vše doprovázené touhou vrátit se zpátky do zahraničí. Můžeme se cítit méně nezávislí, než jsme byli v zahraničí.

Vyvrcholení přizpůsobování se životu ve vlasti představuje **čtvrtá fáze** obráceného kulturního šoku. Věci, které jsme zavrhovali, se zdají být opět více normální a my pravděpodobně opět zapadneme do známé rutiny. S tím rozdílem, že věci už nebudou úplně stejné, jako jsme je tu nechali. S největší pravděpodobností si vyvineme nové přístupy, způsob přemýšlení, zvyky a osobní i profesní cíle, což povede k odlišnému

vnímání věcí než před uskutečněním naší cesty. Důležité je pokusit se propojit pozitivní aspekty z mezinárodní zkušenosti s pozitivní stránkou našeho života doma v České republice.

2.4.1.3. Zmírnění a překování kulturního šoku, přizpůsobování se životu za hranicemi

Kulturní šok bývá většinou překonán a následuje **přizpůsobení**, s výjimkou případů, kdy je nových podnětů na jedince více než dokáže unést, vzdá se a zvolí spíše opuštění cizího prostředí a návrat domů. I přesto, že průběh kulturního šoku, jak již jsem zmínila výše, má ryze **individuální charakter**, může se každý jedinec na změnu prostředí připravit dopředu. Opuštění rodné země a přesunutí se do zahraničí představuje pro většinu jedinců velkou výzvu, může s sebou ale přinést i spoustu obtíží. Člověk opustí vše, co doposud znal a vydá se do ciziny, kde je nucen čelit nejen cizímu jazyku a kultuře, ale zároveň se musí přizpůsobit rozdílnému sociálnímu a pracovnímu prostředí.

David Kučera, na základě svých velice bohatých cestovních zkušeností, tvrdí, že klíčové pro poznání cizí země je, naučit se nesrovnávat. „*Otevřeme se novým věcem, nehodnotíme podle našich měřítek, jen přijímejme a respektujeme.*“³⁵ Mezi základní kroky ke zmírnění kulturního šoku, podle něj patří:

1. Navazování kontaktu s místními.
2. Udržování kontaktu s domovem.
3. Učení se místnímu jazyku.

Obecně platí, že čím lépe se jedinec na svou cestu připraví, nastuduje kulturu dané země a její rozdílnosti, tím lepší a pozitivnější bude i jeho celková zkušenost. Dle příručky The Expert Expat je obtížnější zámořská cesta, než cesta do jiné země na stejném kontinentě. Toto je dáno nejen větší vzdáleností a znatelnějšími kulturními rozdíly, ale zároveň i například větším papírováním. Samozřejmě čím více věcí musíme zařídit před i po odjezdu, tím větší je šance, že by se něco mohlo pokazit nebo zkomplikovat. Dobře naplánovaná a připravená cesta usnadní celý přesun a přizpůsobení se nové zemi. V opačném případě si jedinec může zbytečně přidělovat potíže a stres, když je nejméně potřebuje.³⁶

³⁵ KUČERA, David. Kulturní šok. In: *E-časopis o nezávislém cestování* [online]. 2011 [cit. 2013-12-09]. Dostupné z: <http://ecesty.cz/radce/cestovani/kulturni-sok>

³⁶ HESS, Melissa Brayer, Patricia LINDERMAN a Melissa Brayer HESS. *The expert expat: your guide to successful relocation abroad : moving, living, thriving*. Boston: Nicholas Brealey Pub., 2007. ISBN 9781857883848.

3. PRAKTICKÁ ČÁST

V teoretické části práce jsem se zabývala základními možnostmi, které se studentům nabízí v případě, že chtějí získat zahraniční zkušenost, dále kritérii, která ovlivňují jejich výběr cílové země, ale také hrozbami, jež mohou za takovou cestou být – například problémy při přizpůsobování se a porozumění.

V praktické části bakalářské práce provádím sekundární analýzu dat. Jako zdroj dat jsem použila veřejně dostupnou databázi účastníků programu Erasmus.³⁷ K dispozici zde jsou dotazníky od studentů absolvujících studijní pobyty i pracovní stáže. Otázky v těchto dotaznících jsou si velmi podobné. Rozhodla jsem se ve své bakalářské práci zabývat výhradně dotazníky ze studijních pobytů. Jsem přesvědčena, že celá praktická část mé práce tak bude přehlednější a ve výzkumu díky tomu získám konkrétnější informace. Dotazník v plném i zkráceném rozsahu, který jsem analyzovala pro účely bakalářské práce, jsou v přílohách. Do zkrácené verze dotazníku jsem vybrala jen otázky, které byly pro můj výzkum relevantní. Původní nezkrácený dotazník totiž obsahuje mnoho detailních informací z oblastí, jako jsou finance, ubytování, studované předměty, doprava, volný čas a mnohé další. Tyto informace, které pro můj výzkum neměly význam, jsem tudíž vyřadila a ve výzkumu se jimi nezabývala.

V době šetření obsahovala databáze 367 zpráv z mobility studentů Erasmus z Vysoké školy ekonomické v Praze a 1035 zpráv od studentů Univerzity Karlovy v Praze. Z tohoto základního souboru jsem vybrala vzorek padesáti studentů z každé školy. Klíčová pro mne byla **reprezentativnost výběrového souboru**, *ta je definována jako schopnost tohoto souboru reprodukovat vlastnosti základního souboru.*³⁸ Použila jsem metodu **náhodného výběru**, *jelikož náhodný výběr je relativně přesným výběrem a vytváří model základního souboru s vysokým stupněm jeho reprezentativnosti. Náhodné, pravděpodobnostní výběry jsou založeny na takovém principu, aby pravděpodobnost toho, že se jednotka základního souboru stane jednotkou výběrového souboru, byla pro všechny jednotky základního souboru stejná.*³⁹ Konkrétně jsem pro výběr vzorku použila **systematický pravděpodobnostní výběr**, tento typ výběru je používán poměrně často. Požadovaná velikost výběrového souboru byla 50 závěrečných zpráv od studentů Vysoké školy ekonomické v Praze a 50 závěrečných zpráv od studentů Univerzity Karlovy. Nejprve jsem vydělila celkový počet závěrečných zpráv padesáti. V případě zpráv od studentů Vysoké školy ekonomické v Praze po vydělení čísla 367 číslem 50 vyšlo po zaokrouhlení číslo 7. Vybrala jsem tedy každou sedmou jednotku v pořadí, dokud jsem nezískala všech požadovaných 50 jednotek. Stejně jsem postupovala i u závěrečných zpráv od studentů Univerzity Karlovy. Zde mi po vydělení čísla 1035 číslem 50 vyšlo po zaokrouhlení číslo 21. Vybírala jsem tedy každou dvacátou první jednotku v pořadí, přičemž v obou případech byla první jednotka zvolena náhodně.

³⁷ Dostupné z: erasmus-database.naep.cz [cit. 2013-12-06]

³⁸ SURYNEK, Alois a kol. *Metody sociologického a sociálně psychologického výzkumu*. Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999, s. 94. ISBN 80-7079-203-5

³⁹ SURYNEK, Alois a kol. *Metody sociologického a sociálně psychologického výzkumu*. Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999, s. 96-97. ISBN 80-7079-203-5

Cílem výzkumu je zjistit, jak se liší motivace ke studiu v zahraničí u studentů obou škol a jak oceňují přínos z tohoto pobytu. Zkoumám také oblíbenost jednotlivých zemí, míru integrace českých studentů mezi místní studenty a další odlišnosti u odpovědí na jednotlivé otázky.

3.1. Výzkumný soubor

Základní údaje o respondentech jsou obsaženy v následující tabulce.

Tabulka 1 – Základní údaje o respondentech v absolutních číslech

	Muži	Ženy
Počet	37	63
UK – celkem	18	32
Bakalářský stupeň	5	8
Magisterský stupeň	13	24
VŠE – celkem	19	31
Bakalářský stupeň	0	2
Magisterský stupeň	19	29

Zdroj: autor

Jak můžeme vidět v tabulce výše, větší část výzkumného souboru tvoří ženy. Na Univerzitě Karlově studenti více vycestovávají již během bakalářského studia. Na rozdíl od toho, u studentů Vysoké školy ekonomické v Praze si můžeme povšimnout vysokého podílu studentů vyjíždějících v rámci svého magisterského studia, je to celých 96 % studentů v rámci výzkumného souboru.

3.2. Motivace pro studium v zahraničí

Nejprve analyzuji **motivace studentů** ke studiu v zahraničí a následně porovnávám podobnost mezi motivacemi studentů Vysoké školy ekonomické v Praze a Univerzity Karlovy. V dotazníku měli studenti možnost označit jednu či více možností, pro přehlednost nejprve uvedu v tabulce četnost výskytu jednotlivých odpovědí, tedy kolikrát byla daná možnost označena studenty jako motivace pro jejich zahraniční cestu.

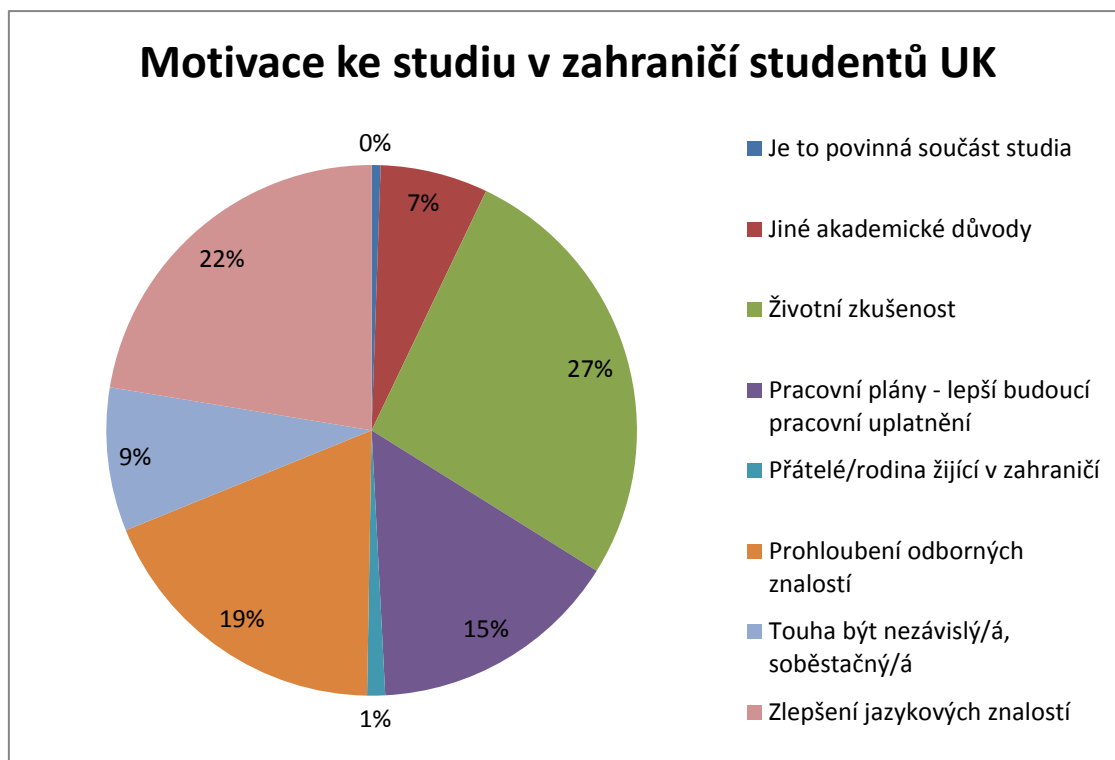
Tabulka 2 - Motivace pro studium v zahraničí u studentů UK a VŠE v Praze v absolutních číslech

Motivace	UK	VŠE v Praze
Je to povinná součást studia	1	3
Jiné akademické důvody	12	5
Životní zkušenost	49	45
Pracovní plány - lepší budoucí pracovní uplatnění	28	33
Přátelé/rodina žijící v zahraničí	2	2
Prohloubení odborných znalostí	34	33
Touha být nezávislý/á, soběstačný/á	16	16
Zlepšení jazykových znalostí	41	38

Zdroj: autor

Pro lepší přehlednost jsem data zanesla i do grafů, které naleznete na následujících dvou stranách. V grafech můžeme lépe vidět významnost jednotlivých motivací pro studenty obou škol.

Graf 1 - Motivace ke studiu v zahraničí studentů UK v procentech

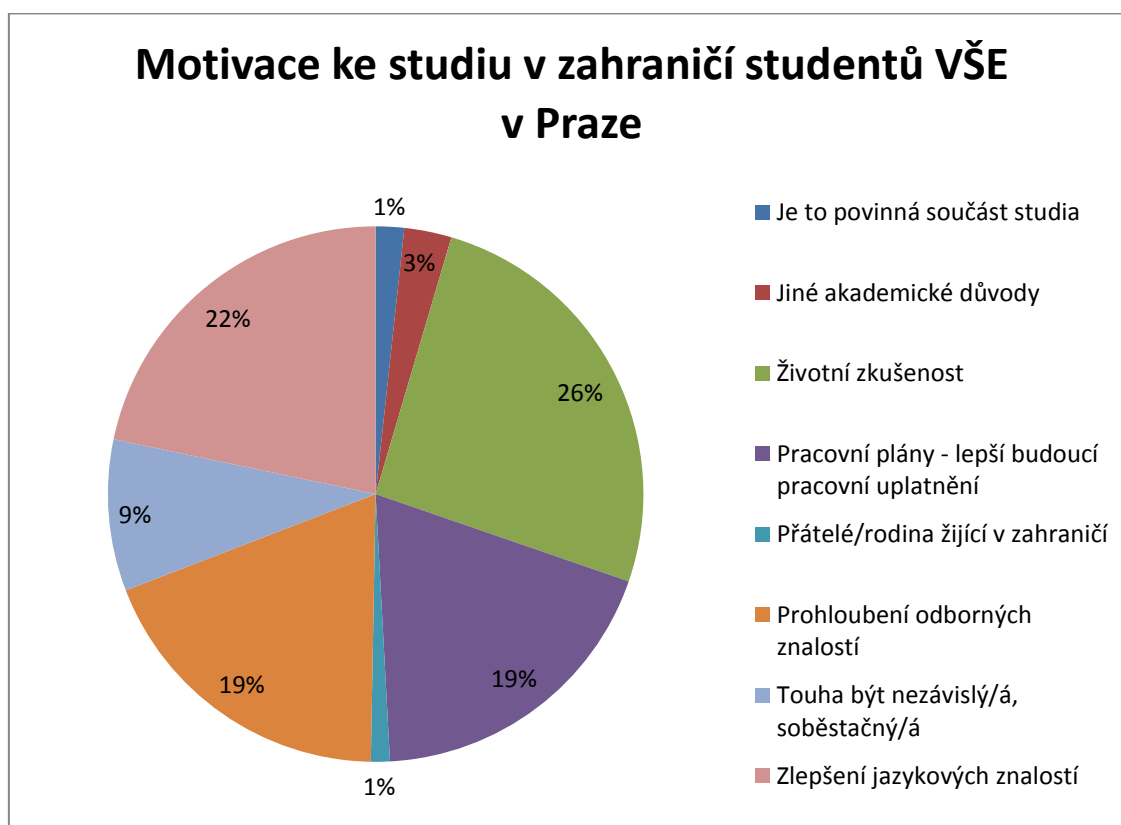

Zdroj: autor

Jak můžeme vidět v Grafu č. 1 a v Grafu č. 2, na VŠE v Praze i na UK studenti nejčastěji uváděli jako svou motivaci pobyt v cizí zemi jako **životní zkušenost** a **zlepšení jazykových schopností**. Životní zkušenost uvedlo na obou školách více než 90% studentů. Zlepšení jazykových schopností uvedlo 41 studentů z Univerzity Karlovy a 38 studentů z Vysoké školy ekonomické v Praze. Další motivační prvky představovaly **pracovní plány** studentů, kteří doufali, že jim pobyt pomůže při následném uplatňování se na trhu práce a **prohloubení odborných znalostí**. I zde jsou odpovědi studentů obou škol velmi podobné a liší se jen o pár jednotek. Shodný počet studentů, tedy 16, na pobytu v cizí zemi lákal **pocit nezávislosti** a také touha být **soběstačný**. Dvanáct studentů Vysoké školy ekonomické v Praze uvedlo jako motivaci také **jiné akademické důvody**, tuto odpověď zvolilo jen pět studentů Univerzity Karlovy. Několik studentů vyrazilo do zahraničí také s plánem **navštívit rodinné příslušníky** či přátele, kteří v dané destinaci žijí. To představovalo důležitý motivační prvek pro dva studenty na VŠE v Praze a pro stejný počet studentů na UK. **Splnění povinné části studia** bylo motivací jen pro pár jedinců.

Při vzájemném porovnání jednotlivých grafů s daty z obou škol můžeme zpozorovat, že jsou si poměrně podobné. Tudíž se dá říct, že nehledě na školu, kterou student studuje, jsou motivace pro pobyt v zahraničí podobné.

Graf 2 - Motivace ke studiu v zahraničí studentů VŠE v Praze v procentech

Zdroj: autor

3.3. Výběr destinace

V této části jsem se zaměřila na cílové destinace. V tabulce č. 3 je zaznamenáno, kolik studentů VŠE v Praze a UK navštívilo jednotlivé státy.

Tabulka 3 - Výběr destinace u studentů UK a VŠE v Praze v absolutních číslech

	Německo	Francie	Belgie	Rakousko	Itálie	Španělsko
VŠE	9	7	4	4	3	1
UK	11	6	3	2	3	4
	Velká Británie	Nizozemí	Finsko	Dánsko	Švédsko	Norsko
VŠE	1	3	1	2	2	2
UK	4	2	3	2	2	1
	Portugalsko	Maďarsko	Irsko	Polsko	Švýcarsko	Estonsko
VŠE	2	2	1	1	1	1
UK	1	0	1	1	1	0
	Řecko	Slovensko	Turecko	Island	Slovinsko	Malta
VŠE	1	1	1	0	0	0
UK	0	0	0	1	1	1

Zdroj: autor

Mnou zjištěná data potvrdila dlouhodobé preference uváděné Národní agenturou pro vzdělávací programy. Ta tvrdí, jak již jsem zmínila v teoretické části, že **nejčastěji**

studenti volí pro svou cestu Německo (16 %), Francii (12 %), Španělsko (10 %) a Velkou Británii (9 %). I v mém výzkumu bylo nejčastější destinací právě Německo, které navštívilo dohromady 20 studentů a po něm Francie, kde trávilo studijní pobyt 13 studentů. Španělsko a Velká Británie se, co do počtu návštěv, umístily až za Belgií (7 studentů), Rakouskem (6 studentů) a Itálií (6 studentů). Po čtyřech studentech za svou cílovou destinaci zvolilo Finsko, Dánsko nebo Švédsko a shodný počet třech návštěv jsem zaznamenala u Norska a Portugalska. Zbylé destinace navštívili v rámci výzkumného souboru pouze jeden až dva studenti.

3.4. Zlepšení jazykových schopností

Zlepšení jazykových znalostí je jednou z nejčastějších motivací studentů pro odjezd do zahraničí, jak vychází i z mé analýzy. Studenti si univerzitu často vybírají právě podle cizího jazyka, který studují. V následující tabulce jsou u jednotlivých cizích jazyků uvedeny počty studentů, kteří je na zahraniční univerzitě studovali.

Tabulka 4 - Jazyk studia v zahraničí u studentů UK a VŠE v Praze v absolutních číslech

	Angličtina	Němčina	Francouzština	Španělština
VŠE	38	8	4	0
UK	23	12	5	4
	Italština	Finština	Polština	Slovinština
VŠE	0	0	0	0
UK	3	1	1	1

Zdroj: autor

Nejčastějším jazykem studia je **angličtina**, z Vysoké školy ekonomické v Praze ji studovalo celých 76 % studentů z výzkumného vzorku. Z Univerzity Karlovy studovalo v cizí zemi v angličtině 46 % studentů, což je skoro polovina výzkumného vzorku. To jen potvrzuje oblíbenost anglického jazyka a jeho významnost v dnešní době. Druhé nejčastější bylo studium na zahraniční univerzitě v **německém jazyku**. Z Vysoké školy ekonomické v Praze v něm studovalo osm studentů, z Univerzity Karlovy to bylo dvanáct studentů. Třetím nejčastějším jazykem studia byla **francouzština**, ve které studovali čtyři studenti z VŠE v Praze a pět studentů z UK. Univerzita Karlova se od Vysoké školy ekonomické v Praze liší v rozmanitosti studovaných jazyků. I VŠE v Praze sice vysílá své studenty do ne tolik tradičních zemí a z výzkumu jsme zjistili, že studenti navštěvovali i země jako Řecko, Estonsko, Irsko nebo Polsko, ale studovali zde **většinou v angličtině**. Na rozdíl od Univerzity Karlovy, jejíž studenti studovali v zahraničí i v **méně tradičních jazycích**, například v italštině, finštině, polštině, dokonce i ve slovinštině.

Jak vyplývá z teoretické části práce, celková příprava na pobyt v zahraničí je velice důležitá. Nyní se budu zabývat tím, jestli to platí i o **jazykové přípravě**. Já osobně jsem se na svůj pobyt, po jazykové stránce, nijak nepřipravovala a následně mi přišlo náročné v něm komunikovat s rodilými mluvčími s výrazným, pro mne v té době zvláštním, britským přízvukem. Trvalo mi zhruba týden, než jsem byla schopna porozumět zdejší angličtině. Je pravda, že na odlišný přízvuk se jen stěží připravíme, určitě bych ale považovala za přínosné zopakování základní gramatiky, případně slovní zásoby, kterou

student bude na zahraniční univerzitě potřebovat. V následující tabulce jsou zaznamenány počty studentů z jednotlivých škol, kteří se na jazykový pobyt připravovali a kteří odcestovali bez jazykové přípravy.

Tabulka 5 - Jazyková příprava u studentů UK a VŠE v Praze v absolutních číslech

	Jazyková příprava	Bez jazykové přípravy	Nevyjádřili se
VŠE	16	24	10
UK	27	22	1

Zdroj: autor

Jazykovou přípravou se v tomto případě rozumí například absolvování intenzivního či jiného jazykového kurzu těsně před odjezdem do zahraničí, domácí příprava a podobně.

Z VŠE v Praze se **jazykové přípravě věnovalo** pouhých 32 % studentů, na UK se připravila více než polovina, přesně 54% studentů z výzkumného vzorku. Jistě se lépe a snadněji rozmluvíme, když budeme mít potřebnou slovní zásobu a zopakovaná gramatická pravidla. Rozhodla jsem se zjistit, zda příprava opravdu může ovlivňovat celkové zlepšení našich jazykových schopností.

Abych tuto teorii mohla ověřit, zanalyzovala jsem, jak studenti své jazykové schopnosti vnímali před pobytem a po něm. Studenti byli vyzváni, aby své jazykové schopnosti ohodnotili známkami od jedné do pěti, jako ve škole. Výsledná hodnocení jsou zaznamenaná v následující tabulce.

Tabulka 6 - Zlepšení znalosti cizího jazyka u studentů UK a VŠE v Praze (hodnocení jako ve škole)

Vysoká škola ekonomická v Praze	Před pobytem	Po pobytu
Průměrné celkové hodnocení znalosti jazyka:		
- Celkem	2,16	1,7
- U studentů, kteří se připravovali	2,1522	1,6739
- U studentů, kteří se nepřipravovali	2,1667	1,6667
Univerzita Karlova	Před pobytem	Po pobytu
Průměrné celkové hodnocení znalosti jazyka:		
- Celkem	2,8	1,9
- U studentů, kteří se připravovali	2,8913	1,9348
- U studentů, kteří se nepřipravovali	2,7872	1,8723

Zdroj: autor

V případě studentů Vysoké školy ekonomické v Praze, byla znalost cizího jazyka **před odjezdem** na studijní pobyt o téměř sedm setin lépe hodnocená. To může vysvětlovat i jejich menší přípravu na pobyt. Naopak u studentů Univerzity Karlovy se hodnocení blíží k trojce. Znalost cizího jazyka **po pobytu** je u studentů VŠE v Praze hodnocena průměrnou známkou 1,7, u studentů UK známkou 1,9. To znamená, že po návratu ze studijního pobytu byla znalost cizího jazyka u studentů VŠE v Praze o cca 21 % lépe hodnocená. I když je hodnocení studentů UK ve výsledku o něco horší, procentuální zlepšení je vyšší, své jazykové znalosti hodnotí o více než 32 % lépe. Opět se potvrzuje, že zlepšení jazyka je velice významným přínosem zahraničí cesty. Ve výsledcích můžeme vidět jen

minimální rozdíly u studentů, kteří absolvovali jazykovou přípravu a u studentů, kteří se nijak nepřipravovali. Z toho vyvozují, že jazyk se **rozdívá rychleji**, když jsme v cizím prostředí a to je, dle výzkumu, stejné u studentů, kteří se snažili „na poslední chvíli“ ještě v daném jazyce zlepšit, i u těch, kteří se nijak nepřipravovali. Nejistila jsem tedy žádný významný vliv přípravy na celkové zlepšení jazykových schopností studentů.

3.5. Míra integrace mezi místní studenty

Z výzkumu jsem zjistila, že se většina zahraničních škol snažila pomoci studentům s integrací do místního prostředí. Jak z výzkumu vyplývá, většina zahraničních škol, případně místních studentských organizací, pořádala **různé speciální akce pro výměnné studenty**, tak aby jim pokud možno co nejvíce usnadnila aklimatizaci na nové prostředí. Celkem 45 studentů z Vysoké školy ekonomické v Praze a 48 studentů z Univerzity Karlovy vypovědělo, že měli na zahraniční škole možnost zúčastnit se zmíněných akcí pro přijíždějící studenty. Pouze tři studenti z VŠE v Praze a jeden student z UK studovali na zahraniční škole, která tyto akce nepořádala. Zbytek studentů si nebyl jist, zda se na místní škole nějaké speciální akce konaly. Mezi tyto speciální akce patří například uvítací den / večer, výlety či kulturní akce a podobně.

Studenti hodnotili míru integrace mezi zdejšími studenty známkou od jedné do pěti, jako ve škole. **Průměrné hodnocení integrace** je u obou vysokých škol podobné. Studenti Vysoké školy ekonomické v Praze hodnotili svou integraci mezi místní studenty v průměru známkou 2,5918. Studenti Univerzity Karlovy známkou 2,7, tedy zhruba o jednu desetinu hůře hodnocená integrace. Nyní budu zkoumat vliv, který na toto hodnocení má **začlenění českých studentů do studijních skupin s místními studenty**. V následující tabulce je zaznamenáno, kolik českých studentů bylo během svého pobytu začleněno během výuky i mezi místní studenty a mělo možnost s nimi společně pracovat ve skupině na různých projektech a podobně.

Tabulka 7 - Začlenění studentů UK a VŠE v Praze do studijních skupin s místními studenty v absolutních číslech

Byli výměnní studenti začleněni do studijních skupin s místními studenty?			
	ANO	NE	Nevyjadřili se
VŠE	37	9	4
UK	36	11	3

Zdroj: autor

Jak je vidět z tabulky č. 7, možnost pracovat s místními studenty mělo 72 % studentů z Vysoké školy ekonomické v Praze a 74 % studentů z Univerzity Karlovy. Dle mého názoru je toho procento poměrně malé a zahraniční školy by rozhodně měly vyvinout větší úsilí o integraci výměnných studentů mezi místní studenty. To by vedlo nejen ke zvýšení průměrného hodnocení integrace, ale je možné, že by to vedlo i k lepším výsledkům v oblasti jazykové vybavenosti. Považujeme si můžeme, že studenti Univerzity Karlovy, kteří hůře hodnotili svou integraci do cizího prostředí, byli zároveň méně začleněni do skupin s místními studenty.

3.6. Podpora studenta zahraniční i domácí univerzitou

Student je naváděn, aby se sám snažil o vyhledání informací souvisejících s jeho zahraničním pobytem a náležitě se na cestu připravil. Velice důležitou roli hraje také **podpora** jak domácí, tak zahraniční univerzity, která by měla studentovi poskytnout co nejvíce doplňujících informací, rad a doporučení, tak, aby byl student na svou cestu opravdu dobře připraven. Průměrné hodnocení poskytnutých informací a podpory je zaznamenáno v následující tabulce. Studenti hodnotili známkou od jedné do pěti jako ve škole.

Tabulka 8 - Podpora studentů UK a VŠE v Praze (hodnocení jako ve škole)

Informace a podpora poskytnutá:		
	Domácí univerzitou	Zahraniční univerzitou
VŠE	1,42	1,82
UK	2,12	1,94

Zdroj: autor

Vysoká škola ekonomická v Praze poskytuje dle výzkumu svým studentům dostatečné množství informací a kvalitní podporu, čemuž odpovídá i průměrná známka 1,42. I v této oblasti by ale mělo být vyvíjeno úsilí o neustálé zlepšování. Naopak studenti Univerzity Karlovy hodnotili kvalitu poskytování informací domácí univerzitou hůře, než studenti VŠE v Praze. Průměrné hodnocení studentů výzkumného souboru je 2,12. **Modus**, tedy hodnota, která se ve výzkumném souboru vyskytuje nejčastěji, je v hodnocení informací poskytnutých od VŠE v Praze číslo 1, u UK pak číslo 2. To jen potvrzuje, že Univerzita Karlova by se měla více zaměřit na péči o vyjíždějící studenty a jejich přípravu na zahraniční pobyt.

Hodnocení kvality poskytovaných informací zahraniční univerzitou se liší o méně než jednu desetinu. Studenti VŠE v Praze hodnotili tyto informace v průměru známkou 1,82, studenti UK pak v průměru známkou 1,94. Modus je v obou případech číslo jedna.

3.7. Hodnocení studijního pobytu

Dle paní doktorky Simony Hoskovcové z Katedry psychologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze přijíždějí studenti ze zahraničí vesměs nadšení a s velmi pozitivními zkušenostmi. Toto tvrzení se shoduje i s výsledky výzkumu, **celkové průměrné hodnocení pobytu Erasmus**, při hodnocení jako ve škole, je u studentů VŠE v Praze 1,56 a u studentů UK 1,34. Studenti zároveň hodnotili odborný a osobní přínos zahraničního pobytu. Průměrné známky jsou uvedeny tabulce č. 9.

Tabulka 9 - Průměrné hodnocení přínosu pobytu u studentů UK a VŠE v Praze (hodnocení jako ve škole)

Průměrné hodnocení přínosu pobytu:		
	Odborného	Osobního
VŠE	2,02	1,42
UK	1,72	1,18

Zdroj: autor

Odborný přínos pobytu je dle názorů studentů obou českých vysokých škol nižší než **přínos osobní**, který je u studentů UK hodnocen velmi dobrou známkou 1,18. U studentů VŠE v Praze známkou 1,42. Výzkum se shoduje i s názorem paní doktorky Simony Hoskovcové, která si se studenty o jejich zkušenostech povídá i po jejich návratu do České republiky. Odborný profit u studentů, jak říká, určitě je, ale všichni pobyt vesměs hodnotí hlavně jako životní zkušenost.

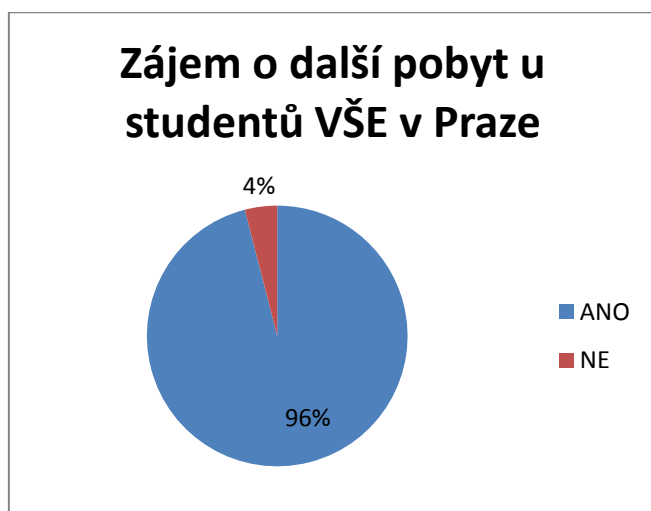
Jednou z informací, která nejvíce vypovídá o kvalitě programu Erasmus, je zájem studentů o další pobyt. Ten vidíme v tabulce číslo 10 a v grafech číslo 3 a 4.

Tabulka 10 - Zájem studentů UK a VŠE v Praze o další pobyt v zahraničí v absolutních číslech

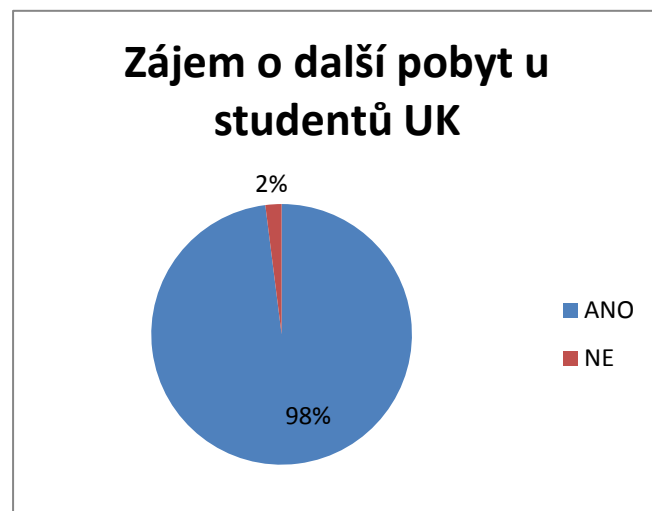
Zájem studentů o další pobyt:		
	VŠE v Praze	UK
ANO	48	49
NE	2	1

Zdroj: autor

Graf 3 - Zájem o další pobyt u studentů VŠE v Praze v procentech

Graf 4 – Zájem o další pobyt u studentů UK v procentech

Zdroj: autor

Skoro všichni studenti z výzkumného vzorku, jak z Vysoké školy ekonomické v Praze, tak z Univerzity Karlovy, uvedli, že by **měli zájem o další pobyt** v zahraničí v rámci programu Erasmus, bez ohledu na to, zda by se jednalo o stáž nebo o studijní pobyt. Pouze 3 studenti uvedli, že již nemají zájem o další pobyt.

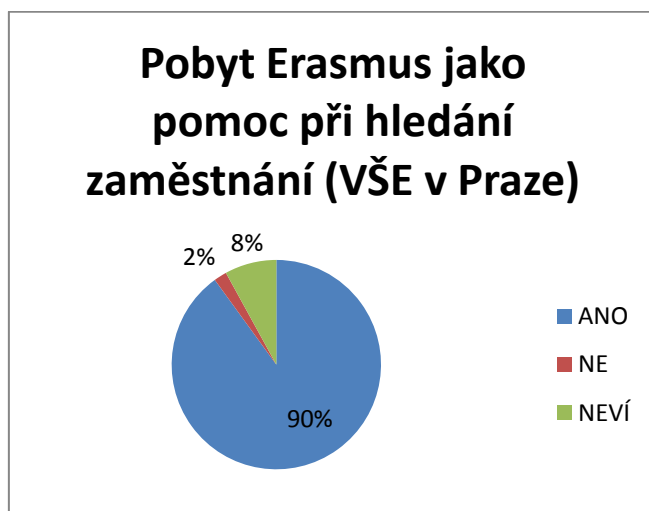
Pracovní plány a touha po lepším pracovním uplatnění byly motivací pro velkou část studentů vyjíždějících na studijní pobyt do zahraničí. V tabulce číslo 11 a v grafu číslo 5 a 6 můžeme vidět, kolik studentů je přesvědčeno, že jim studijní pobyt Erasmus pomůže při hledání zaměstnání a kolik studentů si myslí, že jim nepomůže.

Tabulka 11 - Profesní přínos u studentů UK a VŠE v Praze v absolutních číslech

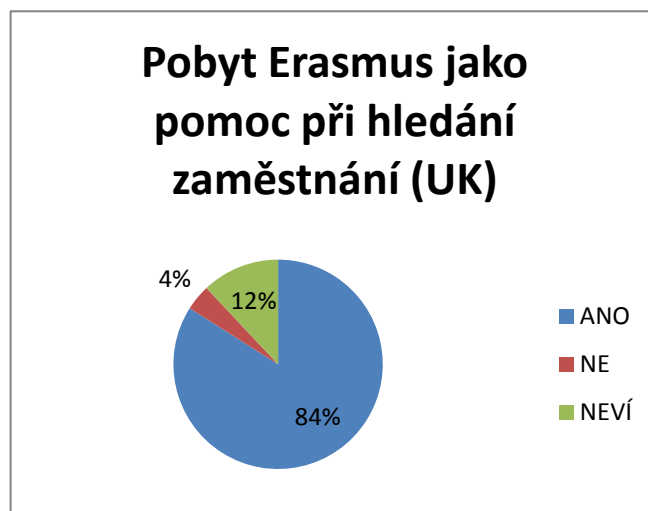
Lepší pracovní uplatnění po absolvování programu Erasmus:		
	VŠE v Praze	UK
ANO	45	42
NE	1	2
NEVÍ	4	6

Zdroj: autor

Graf 5 - Profesní přínos u studentů VŠE v Praze v procentech

Graf 6 – Profesní přínos u studentů UK v procentech

Zdroj: autor

Většina studentů je přesvědčena, že jim studijní pobyt Erasmus **pomůže při hledání zaměstnání**. I zde se výsledky příliš neliší. Dohromady tři studenti si myslí, že jim absolvování studijního pobytu v zahraničí nijak nepomůže při budoucím hledání práce. Ale 45 studentů z VŠE v Praze a 42 studentů z UK si myslí opak, tedy že jim tato skutečnost usnadní uplatnění na trhu práce.

Program Erasmus může být pro většinu studentů prvním dlouhodobým setkáním s jinou evropskou zemí. Studenti tak mají možnost rozšířit si obzory o fungování studia v zahraničí, ale mohou se seznámit i s místním trhem práce. Mnoho studentů si během pobytu na zahraniční univerzitě zároveň přivydělává a tato nová zkušenost je může inspirovat do budoucna, až budou rozhodovat o tom, co budou dělat po dokončení svých studií na vysoké škole. To se samozřejmě týká i studentů, kteří si během svého studijního pobytu nepřivydělávali. I ti totiž přišli do kontaktu s místní kulturou a zvyky. Zajímavou otázkou tedy je, kolik studentů po absolvování studijního pobytu v zahraničí bude po dokončení studií v České republice zvažovat i možnost práce v jiné evropské zemi. Jejich počty můžeme vidět v tabulce číslo 12 a následně jsou znázorněné i v grafu číslo 7 a v grafu číslo 8.

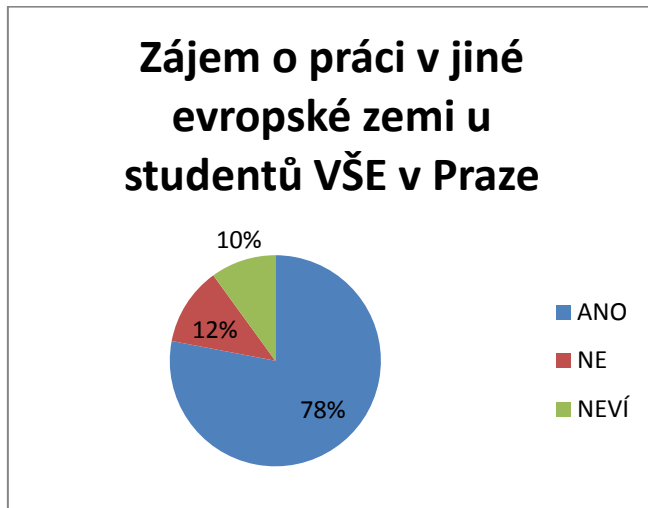
Tabulka 12 - Počet studentů UK a VŠE v Praze zvažujících práci v jiné evropské zemi v absolutních číslech

Počet studentů zvažujících práci v jiné evropské zemi po dokončení studií:		
	VŠE v Praze	UK
ANO	39	39

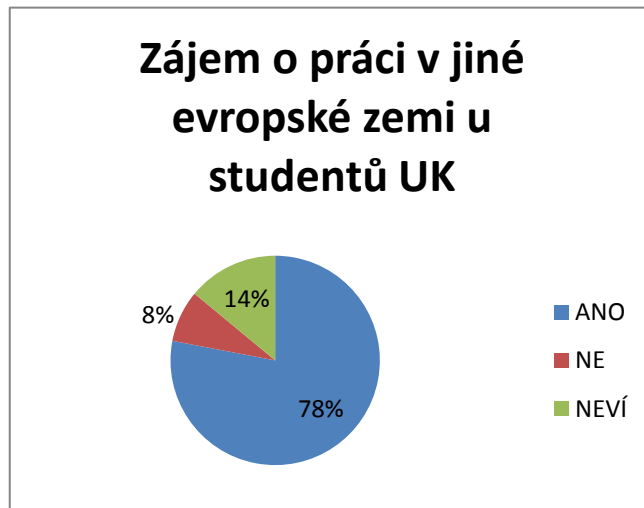
NE	6	4
NEVÍ	5	7

Zdroj: autor

Graf 7 - Zájem o práci v jiné evropské zemi studentů VŠE v Praze v procentech

Graf 8 – Zájem o práci v jiné evropské zemi studentů UK v procentech

Zdroj: autor

Na základě zkušeností ze studijního pobytu Erasmus bude v budoucnu **práci v jiné evropské zemi** zvažovat z VŠE v Praze i z UK shodný počet 39 studentů. Tato skutečnost dokazuje, že program Erasmus je užitečný v mnoha oblastech rozvoje studentovi osobnosti a může zásadně ovlivnit rozhodování o jeho budoucnosti. Pouze šest studentů z VŠE v Praze a čtyři studenti z Univerzity Karlovy práci v jiné evropské zemi zvažovat nebudou. Zbytek studentů si zatím není jist, jak se v budoucnu rozhodne.

Můj výzkum potvrdil úspěšnost studijních pobytů Erasmus, zjistila jsem značný osobní i odborný přínos, který studentům přináší. Dále o kvalitě programu vypovídá vysoký zájem studentů o další pobyt v zahraničí v rámci programu Erasmus. Z obou škol by o něj mělo zájem téměř sto procent studentů z výzkumného vzorku. Kladně je hodnocen i profesní přínos a většina studentů díky této zkušenosti bude v budoucnu zvažovat pracovní uplatnění za hranicemi České republiky.

3.8. Přínos studijního pobytu

Na zahraniční studijní pobyt odjeli čeští studenti s nějakými očekáváními. Jejich klíčové motivace jsem již zhodnotila. Důležité ovšem je, nakolik se jejich očekávání shodovalo s realitou pobytu. Každý student byl vyzván, aby uvedl největší přínosy svého pobytu v zahraničí. My tyto výsledky, zaznamenané v tabulce číslo 13, můžeme nyní porovnat s motivacemi a zjistit, jak se od sebe liší očekávání a realita.

Tabulka 13 - Přínos ze studijního pobytu u studentů UK a VŠE v Praze v absolutních číslech

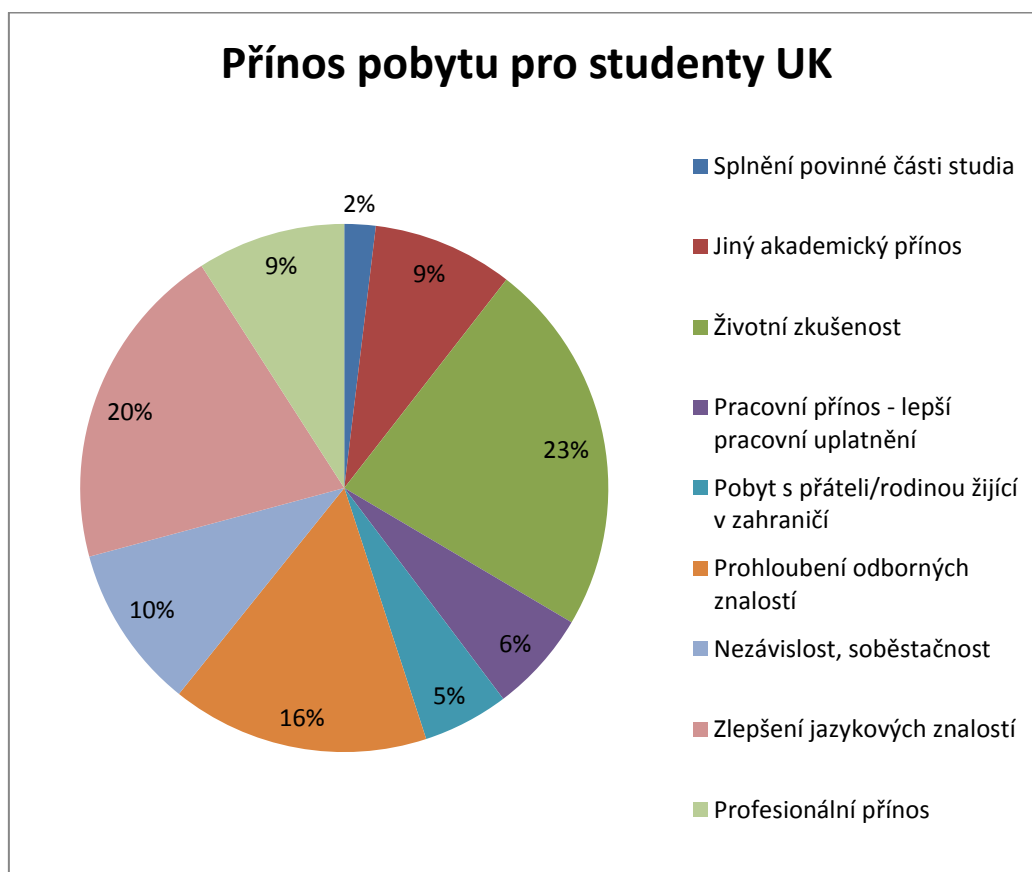
Přínos studijního pobytu	UK	VŠE v Praze
Splnění povinné části studia	4	7
Jiné akademický přínos	18	12

Životní zkušenost	48	43
Pracovní plány - lepší pracovní uplatnění	13	24
Pobyt s přáteli/rodinou žijící v zahraničí	11	6
Prohloubení odborných znalostí	33	30
Nezávislost, soběstačnost	21	22
Zlepšení jazykových znalostí	42	36
Profesionální přínos	19	20

Zdroj: autor

Pro větší přehlednost jsou zjištěné hodnoty vyobrazené také v grafu číslo 6 a v grafu číslo 7.

Graf 9 - Přínos ze studijního pobytu pro studenty UK v procentech

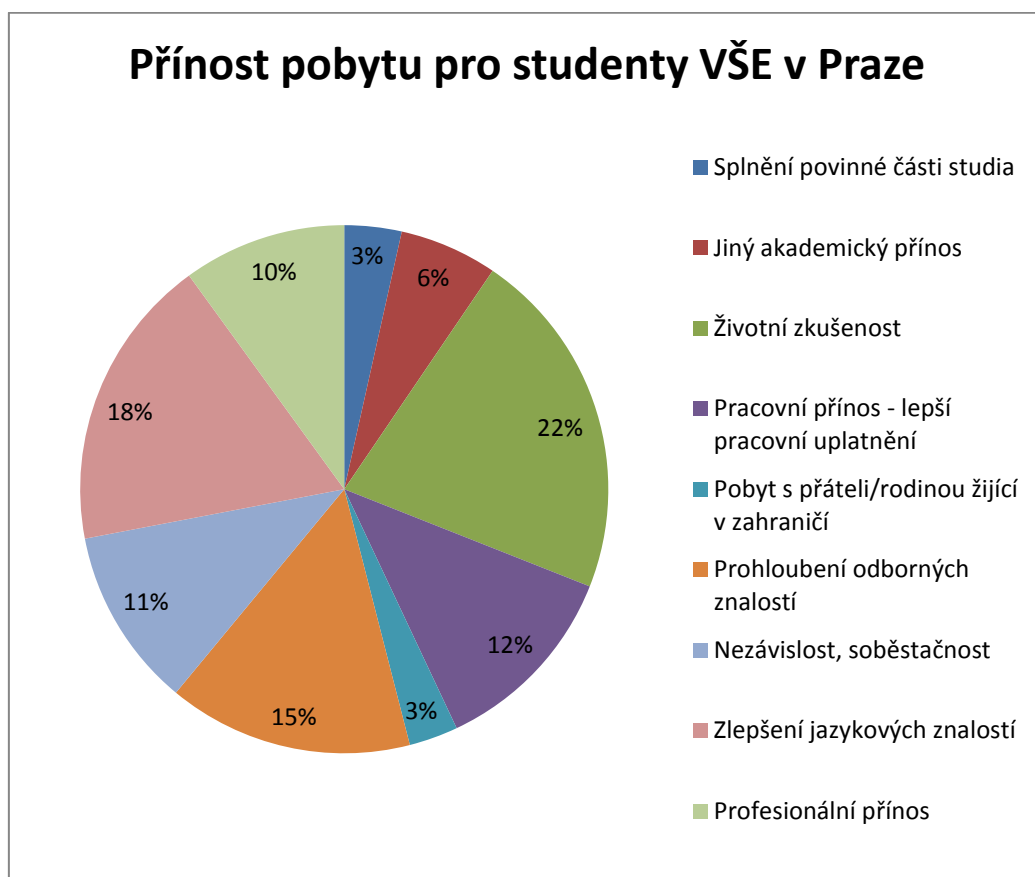

Zdroj: autor

Největším přínosem byl pro studenty Vysoké školy ekonomické v Praze i Univerzity Karlovy **pobyt v zahraničí jako životní zkušenost**. Tedy faktor, který představoval i nejvýznamnější motivaci studentů pro odjezd do zahraničí. Dvacet procent studentů z UK a osmnáct procent studentů z VŠE v Praze uvedlo jako přínos pobytu **zlepšení jazykových znalostí**. Dva nejvýznamnější přínosy jsou tudíž shodné s nejvýznamnějšími motivacemi pro cestu do zahraničí. Dále je pozitivně hodnoceno **prohloubení odborných znalostí**, které za významný přínos svého studijního pobytu považuje 33 studentů z Univerzity

Karlovy a 30 studentů z Vysoké školy ekonomické v Praze. **Pracovní přínos** a možnost **lepšího pracovního uplatnění** uvedlo 13 studentů z UK, z VŠE v Praze to byl skoro dvojnásobek, konkrétně 24 studentů. Zde se výsledky poněkud liší od očekávání a motivací studentů. Dvacet osm studentů z UK uvedlo pracovní přínos jako jednu z hlavních motivací pro cestu do zahraničí. V realitě je toto číslo skoro o 54 % nižší. Podobné je to i u studentů z VŠE v Praze, kde byly pracovní plány motivací pro 33 studentů, ale přínos v této oblasti zaznamenalo pouze 24 studentů. Dalším významným přínosem byl pro studenty **profesionální přínos**, dále pak pocit **nezávislosti a soběstačnosti**. Mnoho informací a záležitostí si studenti museli zjistit a zařídit sami, tudíž není divu, že studenti tyto zkušenosti považují za velmi přínosné, i když si toho nejspíš na začátku ani nebyli vědomi. Jako svou motivaci pro cestu do zahraničí uvedlo pocit nezávislosti a soběstačnosti mnohem méně studentů. Dalšími přínosy pak pro studenty byl čas strávený s **rodinou či přáteli žijícími v zahraničí**, **splnění povinné části studia** a **jiné akademické důvody**.

Graf 10 - Přínos ze studijního pobytu pro studenty VŠE v Praze v procentech

Zdroj: autor

Až na několik výjimek můžeme vidět, že se motivace hodně podobají výsledným přínosům z cesty do zahraničí. Přičemž největším přínosem je pro studenta cesta jako životní zkušenost, což opět potvrzuje i tvrzení paní doktorky Simony Hoskovcové.

3.9. Srovnání Vysoké školy ekonomické v Praze a Univerzity Karlovy

Z výsledků výzkumu jsem zjistila, že mezi studenty VŠE v Praze a UK nejsou příliš velké rozdíly a v mnoha ohledech se odpovědi na jednotlivé otázky v dotazníku vcelku shodovaly. Samozřejmostí jsou i určité odlišnosti, zejména u výběru studovaného jazyka a celkově u jazykových schopností, které byly na počátku u studentů Univerzity Karlovy v průměru horší. Tato skutečnost ale může být ovlivněna právě širokou škálou jazyků, které studenti z UK v zahraničí studují a i přesto, že je například jejich hlavním jazykem angličtina, odjedou do zahraničí studovat v polštině. Další odlišností je **průměrná délka pobytu** v zahraničí, která je u studentů Univerzity Karlovy delší. Studenti VŠE v Praze odjíždějí v průměru na 4,5 měsíce, přičemž nejkratší pobyt z výzkumného vzorku byl na 3 měsíce a nejdelší pobyt na 6 měsíců. Naopak u Univerzity Karlovy je průměrná doba, kterou student strávil na zahraniční univerzitě, 6,16 měsíce. Nejkratší pobyt byl také tříměsíční a v rámci nejdelšího pobytu strávil student UK v zahraničí 11 měsíců.

4. ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala přínosy výměnného programu Erasmus pro studenty Vysoké školy ekonomické v Praze a pro studenty Univerzity Karlovy, kteří se zúčastnili zahraničního studijního pobytu v průběhu akademického roku 2012/2013.

V první části jsem se věnovala teoretickým poznatkům, ze kterých jsem následně vycházela i v části praktické. Nejdříve jsem se zabývala motivací pro cestování, jelikož se jedná o úplně první impulz na cestě studenta do zahraničí. Dále možnostmi odcestování z České republiky a to jak obecně, tak se zaměřením na studenty a na studijní a pracovní pobyty, které jim Vysoká škola ekonomická v Praze a Karlova Univerzita nabízí. Následně jsem se věnovala jednotlivým kritériím při výběru cílové destinace a rovněž kulturou, která při cestování hraje významnou roli. Při střetu s cizí kulturou může student také prožít kulturní šok, případně obrácený kulturní šok. I tomu jsem v teoretické části práce věnovala pozornost.

Ve výzkumu jsem analyzovala zprávy z mobility studentů Erasmus, veřejně dostupné na internetových stránkách Národní agentury pro evropské vzdělávací programy. Pro výběr reprezentativního výběrového souboru jsem použila metodu systematického pravděpodobnostního výběru. Požadovaná velikost výběrového souboru byla padesát závěrečných zpráv od studentů Vysoké školy ekonomické v Praze a padesát závěrečných zpráv od studentů Univerzity Karlovy. Mým cílem bylo zjistit, jak probíhalo přizpůsobování se cizímu prostředí u studentů studujících v zahraničí a to jak celkově, tak i na jednotlivých školách a tato data vzájemně porovnat. Kromě toho jsem se zabývala i dalšími aspekty zahraniční cesty, jako například zjišťováním a zkoumáním přínosů zahraničních studijních pobytů pro studenty obou škol.

Má práce potvrzuje mnohé výhody a přínosy těchto pobytů v zahraničí, ať již studijních či pracovních. Výzkumná část mé práce ukázala, že studenti mají mnoho očekávání, když se vydávají na cestu do neznáma, často i na několik dlouhých měsíců. Oproti studentům, kteří se programu Erasmus účastnili jako jedni z prvních, mají ti současní výhodu v tom, že tuší do čeho jdou. Mohou si vyhledat informace, optat se zkušenějších přátel a podobně. Nejpopulárnějším jazykem je jednoznačně angličtina, což se dalo očekávat, vzhledem k tomu, že jde o jeden z nejpoužívanějších světových jazyků a nejčastěji studenti jezdí do Německa, Francie a Belgie. Nedostatky jsem zjistila u samotné integrace studentů, která byla hodnocena na obou školách známkou horší než 2,5 při hodnocení jako ve škole. Zde bych navrhovala více se na danou oblast zaměřit a zjistit, jaké konkrétní kroky by vedly k zlepšení přizpůsobování se studentů cizímu prostředí. Špatně je hodnocena i podpora pro studenty a jim poskytované informace jak domácí, tak zahraniční vysokou školou a to především v případě Univerzity Karlovy.

Z výzkumu vychází, že celkový přínos pobytu se dá rozdělit na dvě podkategorie. První z nich je přínos odborný, u kterého velmi záleží na zvolené zahraniční instituci, na chuti studenta dozvědět se nové věci a na dalších faktorech. Sem patří i zlepšení jazykových schopností, které je u studentů opravdu velké. Druhou podkategorii je přínos osobní, který je velmi individuální. Závisí na osobnosti studenta, na jeho předchozích

zkušenostech a dalších faktorech. Nicméně, jak dokázal můj výzkum v praktické části bakalářské práce, osobní přínos bývá to hlavní, co si student z pobytu v zahraničí odnese. Dostane se do situací, v jakých se nejspíš nikdy dříve neocítl a díky obrovské životní zkušenosti bude mít i možnost poznat lépe sám sebe, případně zjistil, kam by chtěl v budoucnu směřovat a co by chtěl dělat. Spousta studentů z výzkumu například nikdy neuvažovala o možnostech práce v jiné zemi než v České republice. Pobyt v zahraničí jim dal možnost vyzkoušet si takový život „nanečisto“ a oni na základě této zkušenosti vážně zvažují možnosti budoucího pracovního uplatnění na evropském trhu práce. Takže nejen, že poznají sami sebe, ale utvrdí se ve svých budoucích plánech a cílech, ke kterým chtějí směřovat. To může mít nenahraditelný význam pro budoucí vývoj jedince.

Zjištěné výsledky poskytují zajímavý náhled do dané problematiky a ukazují význam zahraniční zkušenosti pro studenta. Nicméně pro lepší vypovídající schopnost by bylo nutné, aby byl výzkum prováděn na mnohem větším vzorku respondentů.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

KNIŽNÍ ZDROJE

HESS, Melissa Brayer, Patricia LINDERMAN a Melissa Brayer HESS. *The expert expat: your guide to successful relocation abroad : moving, living, thriving*. Boston: Nicholas Brealey Pub., 2007. ISBN 9781857883848.

PALATKOVÁ, Monika. *Marketingová strategie destinace cestovního ruchu: jak získat více příjmů z cestovního ruchu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1014-5.

PAUKNEROVÁ, Daniela a kol. *Psychologie pro ekonomy a manažery*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1706-9.

PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie: sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. Praha: Portál, s. r. o., 2004. ISBN 80-7178-885-6.

SLAVÍK, Milan. *Vysokoškolská pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4054-6.

SURYNEK, Alois a kol. *Metody sociologického a sociálně psychologického výzkumu*. Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999. ISBN 80-7079-203-5

SURYNEK, Alois a kol. *Sociologie pro ekonomy a manažery 2., přepracované a rozšířené vydání*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2006. ISBN 80-247- 1705-0.

INTERNETOVÉ ZDROJE

KOCOUREK, Jiří. Vzdělávání o interkulturním setkávání. In: Informační portál zaměřený na začleňování žáků cizinců do českého vzdělávacího systému [online]. Dostupné z: http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/vzdelavani_o_interkulturnim_setkavani.pdf

KUČERA, David. Kulturní šok. In: E-časopis o nezávislém cestování [online]. 2011. Dostupné z: <http://ecesty.cz/radce/cestovani/kulturni-sok>

Kulturní šok při studiu v zahraničí. Psychologie dnes. Portál, 30.12.2011, roč. 2012, č. 1. Dostupné z: <http://www.portal.cz/casopisy/pd/ukazky/kulturni-sok-pri-studiu-v-zahranici-/46397/>

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Cestujeme po EU [online]. 2008. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/cestujeme/cestujeme_po_eu/index.html

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Podmínky vycestování z ČR [online]. 2012. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/cestujeme/podminky_vycestovani_z_cr

Národní agentura pro evropské vzdělávací programy. Program Erasmus vyslal napříč Evropou již 3 miliony studentů [online]. 2013. Dostupné z: http://www.naep.cz/image/content-management/8_TZ_3mil_student_ERA_30.8.2013.pdf

Národní agentura pro evropské vzdělávací programy. Současnost a budoucnost programu Erasmus [online]. 2012. Dostupné z: http://www.naep.cz/image/content-management/14_TZ_ERA_29.8._1.pdf

Práce v zahraničí. In: Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí [online]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/eures/dokumenty/ncbnz.pdf>

Program celoživotního učení. Zprávy z mobility studentů ERASMUS [online]. Dostupné z: erasmus-database.naep.cz

Program Erasmus. In: Národní agentura pro evropské vzdělávací programy [online]. 2013. Dostupné z: <http://naep.cz/erasmus>

Semestrální výměnné pobyty - informace pro zájemce. In: Oddělení zahraničních styků [online]. 2013. Dostupné z: <http://ozs.vse.cz/semestralni-vymenne-pobyty-zajemci/obecne-informace/>

Studium v EU. In: Evropská komise [online]. 2012. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/service/studying/index_cs.htm

Úřední věstník Evropské unie. Konsolidované znění smlouvy o fungování Evropské unie, 2008. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0047:0199:CS:PDF>

Veřejná databáze ČSÚ. Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/>

Zahraniční spolupráce. In: Univerzita Karlova [online]. 2013. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-7.html>

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 - Motivace ke studiu v zahraničí studentů UK v procentech.....	29
Graf 2 - Motivace ke studiu v zahraničí studentů VŠE v Praze v procentech	30
Graf 3 - Zájem o další pobyt u studentů VŠE v Praze v procentech.....	35
Graf 4 - Zájem o další pobyt u studentů UK v procentech	35
Graf 5 - Profesní přínos u studentů VŠE v Praze v procentech	36
Graf 6 - Profesní přínos u studentů UK v procentech.....	36
Graf 7 - Zájem o práci v jiné evropské zemi studentů VŠE v Praze v procentech	37
Graf 8 - Zájem o práci v jiné evropské zemi studentů UK v procentech.....	37
Graf 9 - Přínos ze studijního pobytu pro studenty UK v procentech	38
Graf 10 - Přínos ze studijního pobytu pro studenty VŠE v Praze v procentech	39

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Maslowova hierarchie potřeb.....	9
Obrázek 2 - Program Erasmus - ČR - Vývoj mobilit studentů v letech 1998/1999 - 2008/2009	15
Obrázek 3 - Program Erasmus - ČR - Vývoj mobilit studentů v letech 1998/1999 - 2008/2009	16
Obrázek 4 - Program Erasmus - ČR - Vývoj mobilit zaměstnanců v letech 1998/1999 - 2008/2009	19
Obrázek 5 - Program Erasmus - ČR - Vývoj mobilit zaměstnanců v letech 1998/1999 - 2008/2009	20
Obrázek 6 - Fáze kulturního šoku	24

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Základní údaje o respondentech v absolutních číslech.....	28
Tabulka 2 - Motivace pro studium v zahraničí u studentů UK a VŠE v Praze v absolutních číslech	28
Tabulka 3 - Výběr destinace u studentů UK a VŠE v Praze v absolutních číslech	30
Tabulka 4 - Jazyk studia v zahraničí u studentů UK a VŠE v Praze v absolutních číslech	31
Tabulka 5 - Jazyková příprava u studentů UK a VŠE v Praze v absolutních číslech	32
Tabulka 6 - Zlepšení znalostí cizího jazyka u studentů UK a VŠE v Praze (hodnocení jako ve škole)	32
Tabulka 7 - Začlenění studentů UK a VŠE v Praze do studijních skupin s místními studenty v absolutních číslech .	33
Tabulka 8 - Podpora studentů UK a VŠE v Praze (hodnocení jako ve škole)	34

Tabulka 9 - Průměrné hodnocení přínosu pobytu u studentů UK a VŠE v Praze (hodnocení jako ve škole)	35
Tabulka 10 - Zájem studentů UK a VŠE v Praze o další pobyt v zahraničí v absolutních číslech	35
Tabulka 11 - Profesní přínos u studentů UK a VŠE v Praze v absolutních číslech	36
Tabulka 12 - Počet studentů UK a VŠE v Praze zvažujících práci v jiné evropské zemi v absolutních číslech	36
Tabulka 13 - Přínos ze studijního pobytu u studentů UK a VŠE v Praze v absolutních číslech	37

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Zprávy ze studijního programu Erasmus – dotazník pro studenty ve zkrácené verzi, ve které byl využit pro výzkum

Příloha 2: Zprávy ze studijního programu Erasmus – dotazník pro studenty v plném rozsahu

PŘÍLOHY

Příloha 1

Osobní informace

1. Pohlaví
2. Název domácí školy
3. Úroveň studia v době pobytu v zahraničí
4. Země pobytu
5. Délka pobytu v měsících
6. V jaké jazyce jste studoval/a na zahraniční vysoké škole?

Motivace

7. Co Vás motivovalo studovat v zahraničí?

Přípravná fáze

8. Jak probíhala Vaše jazyková příprava před studijním pobytem (jazyk, délka přípravy, typ kurzu, speciální přípravný kurz pořádaný domácí nebo zahraniční školou)?
9. Ohodnoťte informace a podporu poskytnuté domácí školou (hodnocení jako ve škole)

Míra integrace

10. Jak byste zhodnotil/a svoji integraci mezi místní studenty? (hodnocení jako ve škole)
11. Pořádá zahraniční škola a/nebo místní studentská organizace nějaké speciální akce pro výměnné studenty?
12. Byl/a jste během studia v zahraničí začleněn/a do studijních skupin s místními studenty?
13. Ohodnoťte informace a podporu poskytnuté zahraniční školou (hodnocení jako ve škole)

Přínos pobytu

14. Jak byste ohodnotil/a znalosti jazyka, ve kterém jste studoval/a před pobytem? (hodnocení jako ve škole, tj. 1 = výborné, 5 = nedostatečné)
15. Jak byste ohodnotil/a znalosti jazyka, ve kterém jste studoval/a po absolvování pobytu? (hodnocení jako ve škole, tj. 1 = výborné, 5 = nedostatečné)
16. Ohodnoťte odborný přínos studijního pobytu (hodnocení jako ve škole)
17. Ohodnoťte osobní přínos studijního pobytu (hodnocení jako ve škole)
18. Celkově ohodnoťte pobyt Erasmus (hodnocení jako ve škole)

19. Měl/a byste zájmem o nějaký další pobyt (ne jen Erasmus) v zahraničí?
20. Myslíte si, že Vám studijní pobyt Erasmus pomůže při hledání zaměstnání?
21. Myslíte, že na základě zkušeností ze studijního pobytu Erasmus budete po dokončení studií zvažovat práci v jiné evropské zemi?
22. Co jste po absolvování pobytu nejvíce ocenil/a?

Příloha 2

I. Základní údaje o studentovi

Jméno

Příjmení

Získaný akademický titul

Domácí škola

Název domácí školy

Fakulta/katedra domácí školy

Erasmus ID kód domácí školy

Jméno Erasmus koordinátora domácí školy

E-mail Erasmus koordinátora domácí školy

Obor studia

Úroveň studia v době pobytu v zahraničí

Zahraniční škola

Země:

Název zahraniční školy:

Erasmus ID kód zahraniční školy:

Fakulta/katedra/ateliér zahraniční školy

Jméno Erasmus koordinátora zahraniční školy

E-mail Erasmus koordinátora zahraniční školy

Web zahraniční školy pro Erasmus studenty

Začátek pobytu:

Konec pobytu:

Délka pobytu v měsících:

II. Aktivita před výjezdem

Kde jste získal/a informace o programu Erasmus? (např. od spolužáků, z Internetu...)

Co vás motivovalo studovat v zahraničí?

Kde je možné získat informace o kurzech vyučovaných na zahraniční škole?

Které dokumenty jsou potřebné k přijetí na zahraniční vysokou školu?

Jakým způsobem se dokumentace k přijetí vyřizuje?

Jak dlouho dopředu je třeba přijetí vyřizovat?

V jakém jazyce jste studoval/a na zahraniční vysoké škole?

Jak probíhala Vaše jazyková příprava před studijním pobytem (jazyk, délka přípravy, typ kurzu, speciální přípravný kurz pořádaný domácí nebo zahraniční školou)?

Jak byste ohodnotil/a znalosti jazyka, ve kterém jste studoval/a (hodnocení jako ve škole, tj. 1 = výborné, 5 = nedostatečné)?

a) Před studijním pobytem

b) Po absolvování pobytu

Účastnil/a jste se kurzu EILC (Erasmus Intensive Language Courses)?

III. Průběh studia

Měl/a jste před odjezdem podepsanou studijní smlouvu (Learning Agreement, Studienvertrag, Contrat d'études) domácí i zahraniční školou?

Měnil/a jste během pobytu studijní smlouvu?

Kdy a jak probíhá registrace do kurzů na zahraniční škole? (Jsou nějaká omezení pro výběr kurzů; možnosti změny kurzů.)

Doporučil/a byste nějaký zajímavý předmět/kurz/vyučujícího?

Skládal/a jste na zahraniční škole zkoušky?

Byla součástí Vašeho studia také praktická stáž/praxe?

Popište způsob výuky (teorie, praxe, projekty) a hodnocení práce studentů na zahraniční škole a porovnejte s Vaší domácí školou.

Jaká je kvalita výuky na zahraniční škole ve srovnání s domácí?

Jak jste získával/a studijní/pracovní materiál na zahraniční škole? (Byl přidělován v rámci výuky či jej bylo nutné koupit?)

Jaká je dostupnost a vybavenost školní knihovny?

Jaká je dostupnost počítačů (přístup na internet; potřeba vlastního notebooku; možnosti tisku a kopírování)?

Používá zahraniční škola systém ECTS?

Pořádá zahraniční škola a/nebo místní studentská organizace nějaké speciální akce pro výměnné studenty?

Jestliže ANO, pak

Byl/a jste během studia v zahraničí začleněn/a do studijních skupin s místními studenty?

Jak byste zhodnotil/a svoji integraci mezi místní studenty? (hodnocení jako ve škole)

IV. Praktické otázky pobytu

Kde jste během studijního pobytu bydlel/a?

Cena Vašeho ubytování (v EUR měsíčně)

Popište ubytování a vysvětlíte, proč jste zvolil/a právě tento druh ubytování (uved'te vybavenost kolejí/bytu; připojení na internet; co si přivést; možnost ubytování na kolejích večer nebo o víkendu)

Jak a s jakým předstihem si zařídit ubytování?

Jaké jsou možnosti stravování studentů v místě pobytu?

Jaké jsou orientační ceny potravin (porovnejte s cenami v ČR)

Doprava do místa pobytu, orientační cena, tipy pro výhodné zakoupení jízdenky či letenky

Jaké jsou možnosti místní dopravy (MHD, kolo, pěšky, orientační ceny)?

Jaké formality je třeba vyřídit po příjezdu (např. povolení k pobytu)?

Jakého jste využil/a typu zdravotního pojištění? (orientační cena; výhody, nevýhody; vyžaduje zahraniční škola nějaké speciální pojištění)

Měl/a jste zkušenosti s lékařským ošetřením v zahraničí?

Pracoval/a jste během studia?

Jaké jsou podmínky pro práci/brigádu pro české studenty?

Tipy na využití volného času (sport; kultura; výlety; finanční náročnost)?

V. Finance

Jaká byla výše Vašeho stipendia Erasmus? (v EUR měsíčně)

Jakých dalších zdrojů jste využil/a k financování pobytu?

Jaké byly Vaše průměrné měsíční výdaje během pobytu? (v EUR měsíčně)

a) z toho stravování

b) z toho ubytování

c) z toho na cestování a volný čas

Do jaké míry pokrylo stipendium Erasmus Vaše výdaje během pobytu? (v %)

Obdržel/a jste první splátku stipendia Erasmus před zahájením pobytu?

Jestliže NE, kdy jste obdržel/a první splátku?

Jak bylo stipendium Erasmus předáno?

Zkušenosti s bankovními účty/službami (doporučujete účet zřízený v zahraničí; používání české platební karty)

Platil/a jste zahraniční škole nějaké poplatky (za studentskou kartu, pojištění, kopírování, materiál, apod.)?

VI. Uznání zahraničního studia domácí školou

Kolik jste během studijního pobytu získal/a kreditů?

Kolik z nich Vám bylo domácí školou uznáno?

Jaké kurzy Vám byly domácí školou uznány?

Věděl/a jste předem, které kurzy budou domácí školou uznány?

Jak probíhá uznání na domácí škole a jakým problémům jste v souvislosti s tím musel/a čelit?

VII. Speciální otázky školy

Jakou studujete hlavní a jakou vedlejší specializaci? / Which programme do you study at VŠE?

Proč jste se rozhodl/a ucházet se o místo právě na škole, na které jste nakonec studoval/a? / Why have you chosen this partner university as your study abroad destination?

Napište prosím, které konkrétní předměty jste v zahraničí studoval/a, a stručně je zhodnoťte. Studoval/a ještě v jiném jazyce než v tom, který uvádíte v oddíle II? / Please

list the courses you have taken abroad and describe them briefly. Have all your courses been taught in the language mentioned above in section II?

VIII. Hodnocení pobytu, rady a doporučení

Ohodnoťte odborný přínos studijního pobytu (hodnocení jako ve škole)

Ohodnoťte osobní přínos studijního pobytu (hodnocení jako ve škole)

Celkově ohodnoťte pobyt Erasmus (hodnocení jako ve škole)

Ohodnoťte informace a podporu poskytnuté domácí školou (hodnocení jako ve škole)

Je podle Vás nabídka Vaší domácí katedry/fakulty/školy ve smyslu výběru partnerské instituce pro studijní pobyt dostatečná?

Jestliže NE, v čem je nedostatečná?

Ohodnoťte informace a podporu poskytnuté zahraniční školou (hodnocení jako ve škole)

Měl/a byste zájem o nějaký další pobyt (ne jen Erasmus) v zahraničí?

Myslíte si, že Vám studijní pobyt Erasmus pomůže při hledání zaměstnání?

Myslíte, že na základě zkušeností ze studijního pobytu Erasmus budete po dokončení studií zvažovat práci v jiné evropské zemi?

Co jste po absolvování pobytu nejvíce ocenil/a?

Setkal/a jste se během pobytu s nějakými závažnými problémy?

Máte nějaká doporučení pro Vaše následovníky (např. co si vzít sebou)?

Uveďte Vaše připomínky a nápady k fungování programu Erasmus

Odkaz na fotogalerii, blog apod.

Fotografie

IX. Komentář koordinátora

Komentáře a doplnění koordinátora programu Erasmus z domácí školy